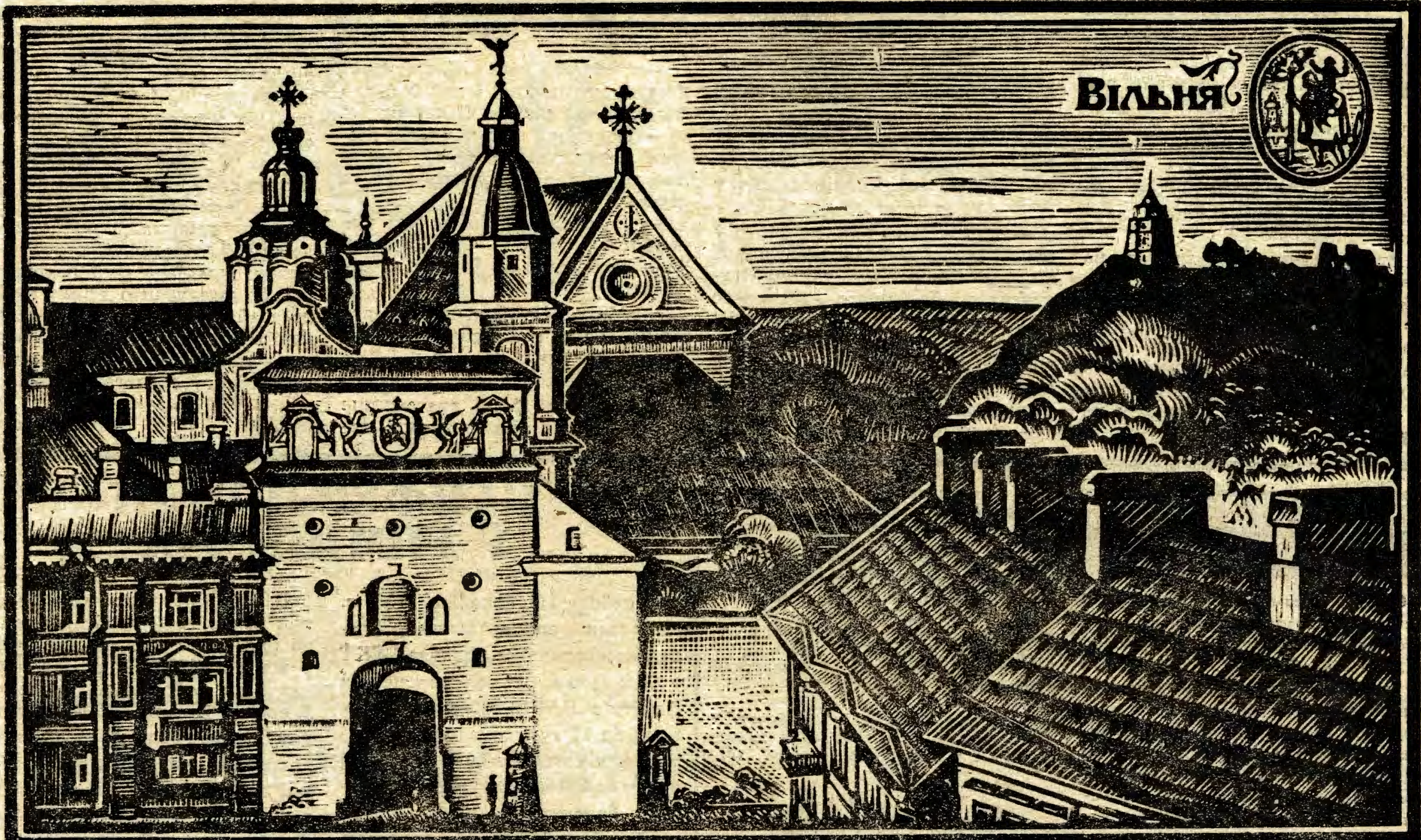
Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 16 (1666) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 17 КРАСАВІКА 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Вільня вачыма М. Купавы.

У КАСТУСЁВЫМ КРАІ

У канцы кастрычніка мінулага года на Беласточчыне некалькі дзён гасцявалі з групай мастакоў з Беларускай ССР графік Мікола Купава і жывапісец Віктар Маркавец. Абодва яны — выпускнікі кузні мастацкіх талентаў Беларусі, Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, іх творчасць шырока вядома ў СССР. У мастацкіх выстаўках яны ўдзельнічаюць з 1972 г.

М. Купава родам з Оршы. Найбольш ахвотна працуе ў тэхніках лінагравюры, акварэлі, літаграфіі. Замілаваны ў гістарычным мінулым Беларусі, стваральнік прасякнутых глыбокім пачуццём прац, прысвечаных К. Каліноўскаму, Ф. Багушэвічу, В. Дуніну-Марцінкевічу, А. Пашкевіч-Цётцы, Я. Купалу, Я. Коласу і іншым выдатным людзям роднага краю. Ён — знакаміты майстар кніжнай графікі, яго працы здобяць шэраг выданняў беларускіх аўтараў, у тым ліку К. Каганца, В. Каратынскага, С. Александровіча, А. Ліса.

В. Маркавец паходзіць з Докшыц. Далікатны каларыст і пранікнёны псіхолаг, у сваіх сюжэтна-тэматычных карцінах, партрэтах, пейзажах па-майстэрску спалучае ў адзінства гістарычныя традыцыі з сённяшнім днём Беларусі, адводзіць шмат увагі людзям працы і тым новым з'явам, якімі сучаснасць упісваецца ў беларускі краявід. Шэраг работ прысвяціў ён бацькам і родзічам Я. Купалы, Я. Коласа, дзеячам беларускай культуры, жыццю беларускай вёскі, беларускім нафтавікам.

Запісаў я з імі наступную размову.

М. Гайдук: З якой нагоды вы прыехалі на Беласточчыну?

М. Купава: Як вядома, у 1988 г. адзначаем дзве выдатныя гадавіны: 150-ую гадавіну з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага і 125-ую гадавіну Студзеньскага паўстання. У сувязі з гэтым у БССР праводзіцца шэраг мерапрыемстваў. Саюз мастакоў рыхтуе адмысловую мастацкую выстаўку. Але, вядома, за доўгія часы беларускія мастакі не мелі магчымасці наведаць родныя аселіцы Кастуся Каліноўскага, якія знаходзяцца на Беласточчыне. Узнікла задума не толькі зрабіць замалёўкі, але вывучыць і мастацка засвоіць мясціны, дзе нарадзіўся К. Каліноўскі і дзе праходзілі падзеі Студзеньскага паўстання. Прыехала нас група 5 чалавек мастакоў: мы ўдвох з Мінска і трох нашых калег з Гродна (Уладзімір Коўзусь, Сяргей Асапрылка і Уладзімір Казакоў).

М. Г.: Дзе вы былі і што рабілі?

В. Маркавец: Асноўную ўвагу мы звярнулі на Мастаўляны, радзіму К. Каліноўскага. І прыемна ўражаны маляўнічасцю тых мясцін над рэчкаю Свіслаччу. Мы перш за ўсё імкнуліся спасцігнуць адметныя рысы гэтага цудоўнага кутка.

М. К.: Мы замалявалі агульныя віды Мастаўлян, асабліва месца, дзе была сядзіба Каліноўскіх, падмуркі сядзібы, рэшткі парку, наваколле, будынак былой школы імя К. Каліноўскага. Потым наведалі магілу паўстанцаў у Перацёсах у былой Крыноцкай пушчы, пабывалі ў Ялоўцы, Гарадку і ў Доме культуры імя К. Каліноўскага, пазнаёміліся са старымі раёнамі горада Беластока, дзе, магчыма, Б. Шварцэ, В. Урублеўскі і К. Каліноўскі друкавалі „Мужыцкую праўду".

В. М.: Апрача гэтага, наведалі беластоцкія музеі, выстаўкі, між іншым, выстаўку Лёніка Тарасэвіча. У Супраслі мы захапляліся архітэктурным ансамблем былога манастыра. Асабліва ўзрушыў нас факт адбудовы Благавешчанскай царквы. Глядзелі мы захаваныя рэшткі фрэскаў са зруйнаванай падчас вайны гэтай жа царквы. Наведалі Супрасльскі мастацкі ліцэй. Надарылася нам таксама нагода пабываць у Варшаве, на яе Старым Месце, прайсціся Каралеўскім Шляхам, наведаць Нацыянальны музей, паглядзець актуальныя мастацкія выстаўкі.

М. Г.: А з кім сустракаліся?

М. К.: Перш за ўсё з жыхарамі Мастаўлян. Цікавыя гэта былі апавяданні пра даўнія часы. Пачулі мы ад старэнькага селяніна легенду пра тое, што Кастусь Каліноўскі не загінуў на шыбеніцы. Ён з'яўляецца ў родных мясцінах. Як старэнькі чалавек

(Працяг на стар. 4)

НА мяжы

АБ ЗАЛАТОЙ ШАБЛІ ПІЛСУДСКАГА

Калісьці я напісаў фельетонік „Аб Пілсудскім". Вяртаюся сёння да верша аб Пілсудскім, які мы вывучалі ў школе. Цытаваны мною верш гаварыў аб тым, як у небе Бог вітаў Пілсудскага і карміў яго „салодкім хлебам". Не прыведзены мною тады далейшы фрагмент верша гаварыў аб тым, што:

Bogu wódz nasz podziękował,
Ostrogami brzęknął,
A tu niosą aniołowie
Złotą szablę piękną.

І вось гэтая частка верша і сталася прычынай доўгай размовы ў нашым вучнёўскім асяроддзі. Наколькі добра памятаю, вучань з Рыбакоў Лёнік Лаўрашук, якога мы называлі Бэкасавым Лёнікам, на адным з перапынкаў выпаліў: „...На чорта Пілсудскаму ў раеві шабля, там жэш не мае быці ніякого аружыя!"

Вучні хутка падзяліліся на два лагеры. Адны даказвалі, што зброі ў раі быць не можа, другія — што генералы і афіцэры пускаюцца ў неба са зброяй. Вось нашы тагачасныя аргументы і доказы.

— Ніхто ў рай з аружыем не пусціт пакойніка.

— Пэўно што не пусціт. Зрэштаю, каб пакойнік абвесіўся шаблямі ці ліворверамі, то вогуле не далецеў бы да неба, бо было б ему цяжко.

— Нашто пакойнікаві аружые ў раеві? Што, ён будзе там з кім стралящі? То ж напалохаў бы пакойнікаў і святых таксамо!

Іншыя выказвалі погляды супрацьстаўныя:

— Калі хто вайсковы, то ён усюды мусіт быці з аружыем, у небі таксамо, калі б так ні было, то ніхто вайсковым ў труну аружыя ні клаў бы, а то ж кладут!

— Вядомо, што так. Які ж гэто можэ быць палкоўнік чы генерал без шаблі або без ліворвера. Такому то ні адзін салдат у раеві навэт чэсць ні аддаў бы.

— Можэ быці і такое, што ў раеві якаясь брыда заведзецца, то тады Бог пакліча такога Пілсудскаго або іншаго вайсковаго і скажэ: „А ну наведзі парадок!"

І тады Пеця Бура выйшаў з новай арыгінальнай канцэпцыяй, якая пхінула нашу размову на зусім новыя рэйкі.

— А што, хлопцы, было б, каб гэта залатая шабля выслізнулася з рук Пілсудскаго і палецела на землю і бабахнула каля Бандароў або Рыбакоў?

Мы на момант анямелі ад такой перспектывы і пачалі займацца практычнымі паслядоўнасцямі такой сітуацыі.

— Муселі б яе падзеліць па куску, каб усім папало.

— А як яе падзелілі б?

— Вельмі просто. Совалі б у шчыліну ў падмурку ў школе і ламалі б на кусочкі.

— Так табе ужэ Жэшатарскі (загадчык школы) і даў бы, каб ты паламаў шаблю Пілсудскаго!

— Я думаю, што найлепш было б занесці да кавала ў Бандары, то ён парубаў бы на роўныя кускі.

— Я сабе ўзяў бы толькі рукаятку.

— То беры сабе! З яе мало карысці.

— Мало? Найбольш з яе карысці, бо ў рукаятцы е драгацэнны камене.

— А то ты ні будзь такі разумны! Калі ў ёй драгацэнны камене, то іх выкалупаем і падзелімо так, каб было усім пакрысе, а ні ўсе табе аднаму.

— То ж вы гаварылі, каб я браў сабе рукаятку!

— Я табе ні гаварыў! Няхай табе дае рукаятку той, хто гаварыў.

— Ну, а як думаеце, дзе шабля можэ найхутчэй упасці?

— Дзесь хібо на горочцы. Можэ за рэчкаю на Лысай Гары.

— Каб толькі ў воду ні бабахнула!

— Толькі, хлопцы, маўчок аб гэтым, бо калі даведаецца паліцыя, то шаблю забярэ і нас у кутузку пасадзіт.

Прызнаюся, што часта я прачынаўся па начах і доўга-доўга думаў, дзе можа ўпасці залатая шабля, якая Пілсудскаму непатрэбная цалкам, а мне надта прыдалася б. І на працягу некалькіх месяцаў, ходзячы па лесе і па лугах, я заглядаў пад кусты і разгортваў высокую траву, спадзяючыся, што там, можа, ляжыць залатая шабля. А калі пэўнага разу ўбачыў дзірку ў саламянай страсе на хляве, дык палез на падстрэшша, бо думаў, што дзірку прабіла шабля Пілсудскага. І вельмі быў незадаволены, калі на вышках, апрача саломы і ламачча, не знайшоў ніякага скарбу.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

Справаздачна-выбарная кампанія ў разгары. Праводзяцца канферэнцыі ў аддзелах Таварыства, выбіраюцца дэлегаты на XI з'езд БГКТ. Сярод іх самыя актыўныя дзеячы Беларускага таварыства, адданыя нашай беларускай справе. Будзем на старонках „Нівы" прадстаўляць выказванні некаторых дэлегатаў, ужо праверыных у грамадскай дзейнасці, але мала ведомых, або зусім невядомых нашаму чытачу.

КРЫСТЫНА ВЕРАМІЕВІЧ

Родам яна з вёскі Залессе, што ў гміне Нурэц-станцыя. Ёй 28 гадоў. Сёмы год жыве ў Сямяцічах і там працуе медсястрой на хірургічным аддзяленні мясцовай бальніцы. Аб дзейнасці БГКТ ведала з беларускіх радыёперадач і „Нівы". І калі ў 1985 годзе вырашыла стаць членам Таварыства, пазваніла ў ГП БГКТ у Беласток, каб даведацца, ці ў Сямяцічах існуе гурток і хто яго старшыня.

Зараз яна перадавая дзяячка, вядомая сярод беларускай моладзі ў Сямяцічах. Была арганізатарам сустрэчы з калектывам „Дубіны", выездаў на навагоднія балі ў Варшаву. Сама вывучае беларускую мову.

— Ачаравала мяне багацце нашай беларускай культуры, — гаворыць яна. — Люблю беларускую песню і беларускае слова. Таксама адчуваюць мае сябры, якія з беларускіх вясковых хат трапілі ў гарадскія блокі. Не ўсе яны самі знаходзяць шлях у БГКТ. Мару, каб уключыць у нашу дзейнасць маладое пакаленне беларусаў, каб яны сталі стваральнікамі і прадаўжальнікамі нашай беларускай традыцыі.

Крыстына Вераміевіч выбрана ў члены прэзідыума праўлення аддзела БГКТ у Сямяцічах. **(л)**

МІКАЛАЙ ПРАКАПЮК

Нарадзіўся ў 1952 годзе ў Цеханоўцы. Доўгія гады жыў і працаваў у Вульцы-Нурэцкай. Там таксама стаў членам БГКТ. Зараз жыве з сям'ёй у Сямяцічах. Працуе кіраўніком Гміннага асяродка ідэйна-выхаваўчай працы пры Гмінным камітэце ПАРП у Мельніку.

— Здаецца, — кажа ён, — што людзі на вёсках мала ведаюць пра дзейнасць Таварыства Замала месца адводзім прапагандзе мэт і напрамкаў дзейнасці БГКТ, папулярызацыі беларускага аматарскага руху. Хацелася б, каб за прыкладам Мельніка (надаўна пры ГОК стварыўся беларускі калектыў) паўставалі новыя калектывы ў іншых вёсках нашай гміны. Такія магчымасці ёсць, хаця б у Вілянове. Думаю, што гэту ідэю можна будзе ажыццявіць пры дапамозе гмінных установ.

На апошняй канферэнцыі паўторна яго выбралі ў склад прэзідыума праўлення аддзела БГКТ у Сямяцічах. **(л)**

КАНФЕРЭНЦЫЯ Ў СЯМЯЦІЧАХ

У суботу 26 сакавіка 1988 г. адбылася справаздачна-выбарная канферэнцыя аддзела БГКТ у Сямяцічах. У зале мясцовага Камітэта ПАРП сабраліся дэлегаты ад 17 гурткоў, што дзейнічаюць у гэтым раёне. Прывезлі яны з сабой хваляючыя мясцовае беларускае насельніцтва праблемы з надзеяй супольна абмяркаваць і знайсці спосаб іх вырашэння. Справаздачны даклад зачытаў старшыня праўлення аддзела Мікалай Касцюк. І хаця ў мінаючай кадэнцыі павялічылася колькасць членаў і актыўнасць паасобных гурткоў, то надалей многа пытанняў не дае спакою актывістам.

— Нашаму Таварыству не хапае баявітасці і экспансіўнасці ў дзеянні, — гаварыў Мікалай Кусачук. — Часта праводзім цікавыя і патрэбныя мерапрыемствы ціхенька, без большага рэзанансу ў грамадстве. У нашым раёне амаль няма беларускіх аматарскіх калектываў, хаця ёсць магчымасці стварыць іх у самых Сямяцічах ці ў гмінных мясцовасцях. Карысным для нашай справы было б наладжанне кантактаў і супрацоўніцтва з праваслаўнай царквою.

На гэта таксама звяртаў увагу ў сваім выступленні Уладзімір Баранчук.

Канстанцін Мішчук даказваў, што шырокую культурную дзейнасць Таварыства трэба арганізаваць у гарадах. Беларуская вёскі ў прыгранічнай паласе апусцелі, амаль уся моладзь пераехала жыць і працаваць у гарады.

Васіль Антыпюк (член Галоўнай рэвізійнай камісіі) гаварыў аб праблемах моладзі і яе ўдзеле ў жыцці БГКТ. Беларуская моладзь не заўсёды сама трапляе ў арбіту ўплыву Таварыства, і таму трэба актывізаваць гэтае асяроддзе, уводзіць прадстаўнікоў моладзі ва ўлады нашай арганізацыі. „Ніва" павінна быць больш атракцыйнай газетай, не баяцца кранаць цяжкія тэмы сучаснай нашай гісторыі.

Андрэй Датчук прапанаваў змяшчаць у „Ніве" некаторыя артыкулы на польскай мове.

Сяргей Арэшук даводзіў, што мы павінны ганарыцца тым, што маем газету на роднай мове. Чытаючы „Ніву", павінны мы ўсе ўдасканальваць веды па беларускай літаратурнай мове. Ён, а таксама і Уладзімір Ярашук прапанавалі, каб больш месца ў тыднёвіку прысвяціць справам сямяціцкага асяроддзя.

Госці канферэнцыі — Мікалай Кавальчук, сакратар гміна-гарадскога камітэта ПАРП, і Збігнеў Тымінскі, дырэктар сямяціцкага асяродка культуры, высока ацанілі ўдзел Беларускага таварыства ў культурным і грамадскім жыцці Сямяціч і наваколля. Нававыбранае праўленне аддзела БГКТ узначаліў ізноў Мікалай Касцюк. У склад прэзідыума выбраны: Пятро Леанюк — намеснік старшыні, Міхась Вішанка — сакратар і Сяргей Путко, Крыстына Вераміевіч, Мікалай Пракапюк, Уладзімір Ярашук — члены. У дэлегаты на XI з'езд БГКТ выбраны: С. Арэшук, К. Вераміевіч, А. Іваноўскі, М. Касцюк, В. Луба, М. Пракапюк, С. Путко і У. Ярашук.

В. Луба

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

веснавыя матывы паэзіі нашых "белавежцаў"

ЗАПРАШАЕМ НА РЭЙД

Моладзь, студэнты, ветэраны рэйдаў, аматары турыстычных паходаў! Урэшце-рэшт прычакалі мілай маладому сэрцу вясны, прачнуліся ад зімовай спячкі, разбудзіліся, дык даволі ўжо гультаяваць. Рада культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці ў Альштыне арганізуе рэйд з цыклу „Падарожжы“. Сустракаемся 22 красавіка, у пятніцу адвячоркам, у беластоцкім студэнцкім інтэрнаце, што на вуліцы Звярынецкай 12. А ў суботу рана-ранюсенька адправімся аўтобусам або цягнікам у Саколку, адкуль пачнем вандроўку сваю па роднай старонцы. Маршрут рэйду прадбачаны на Номікі, у якіх і заначуем, а ў нядзельку святую, 24-га, пойдзем у Багонікі (вядомае ў Польшчы месца татарскае). Катэгарычна раім узяць з сабою неабходныя ў паходах рэчы, а таксама спальны мяшок (сьпівур), ну, і добра абуцца ў добрыя боты, і не забыць пра ежу на два дні. Прыдадуцца вельмі яшчэ і добры настрой, гумар, і новыя беларускія песні. Запрашаем!

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў ЦАРКВЕ

Дваццатага сакавіка г.г. Архіепіскап Беластоцка-Гданьскі, уладыка Сава, прыняў групу моладзі, перш за ўсё студэнтаў, прадстаўнікоў свядомых маладых беларускіх праваслаўных. Уладыка пацвердзіў сваё ранейшае рашэнне, каб святары штораз шырэй карысталіся беларускай мовай ў багаслужбах.

Такім чынам закончыліся шматгадовыя намаганні беларускіх студэнтаў-патрыётаў.

Варта нагадаць, што ўвесну 1985 г. варшаўскія беларускія студэнты звярнуліся да Першаерарха, мітрапаліта Васіля, з просьбаю пачаць уводзіць беларускую мову ў царкоўную багаслужбу, у пропаведзі-перш за ўсё. А год назад вярнулася гэтае пытанне ў пастановах Першага з'езда беларускіх студэнтаў у Бельску.

Пачынаючы ад месяца студзеня г.г. у беластоцкай царкоўцы Марыі-Магдалены пачаліся пропаведзі на беларускай мове. На багаслужбу пачала прыходзіць беларуская патрыятычная моладзь. Аднак жа не было пэўнасці, ці гэтакія пропаведзі будуць нечым трывалым, пастаянным назаўсёды. Таму студэнты нашы вырашылі звярнуцца да ўладыкі Савы, каб аўтарытэтна высветліць гэтае пытанне.

Уладыка дадаткова заявіў што беларуская мова можа быць з часам пашырана на літургію (Апостальскія Дзеі і Святое Пісанне). Дзеля гэтага патрэбна аднак. жаданне саміх вернікаў. Ёсць пры тым некаторыя цяжкасці з падрыхтоўкай святароў для багаслужбы на беларускай мове. Гэта зразумелае, калі ўлічыць тую акалічнасць, што ў Беластоцкім краі не склалася моцная традыцыя беларускіх багаслужбаў, а перш за ўсё пропаведзяў па-беларуску. Але трэба ж гэтакую традыцыю ўрэшце ствараць

Мне асабіста запамяталася прыгожая беларуская пропаведзь айца Кастуся Бандарука, які 13 сакавіка меў багаслужбу ў той жа царкве Марыі-Магдалены. Магчыма, што быў я сведкам гістарычнай даты, ад якой родная мова пачне знаходзіць даўно належнае ёй месца ў Божых Дамах нашага краю...

За ўвесь пасляваенны час беларускія дзеячы не дабіліся на-

(Працяг на стар. 5)

МАЛАДЫЯ БЕЛАРУСЫ Ў АЛЬШТЫНЕ

Адвечнае беларускае пытанне: „А хто мы такія?“ Адны адказваюць, што яны праваслаўныя, іншыя завуць сябе рускімі, а сёй-той, звычайна, буркане: „Мы свае людзі...“ Нядаўна такое можна было пачуць ад нашых студэнтаў у Альштыне. Дзяўчаты і хлопцы з-пад Дубровы, Саколкі, Крынак, Беластока, Бельска, Гайнаўкі, якіх патрэба навукі кінула ў вармінскі Альштын, нялёгка знаходзілі супольную размову. І наогул рэдка траплялі адзін на аднаго. Але час робіць сваё, думкі таксама не стаяць на месцы: сёетое чытае чалавек або і пачуе... Сёння ўжо няма дзіва сярод альштынскіх нашых студэнтаў, што яны, натуральна, беларусы і ніхто іншы.

У выніку, дзесятага сакавіка г.г. утворана ў Альштыне першая ў гісторыі гэтага горада беларуская арганізацыя. Рада

(Працяг на стар. 7)

ДЭКЛАРАЦЫЯ БАС

26 сакавіка 1988 года арганізаваўся Установчы камітэт Незалежнай студэнцкай арганізацыі — Беларускага аб'яднання студэнтаў.

Беларускае аб'яднанне студэнтаў будзе яднаць — незалежна ад светапогляду — усё беларускае студэнцтва ў Польшчы і студэнтаў іншых нацыянальнасцяў, грамадзян Польскай Народнай Рэспублікі, прыхільнікаў беларускай справы.

Аб'яднанне ставіць сваёй мэтай патрыятычнае выхаванне маладой беларускай інтэлігенцыі, развіццё нацыянальнай культуры беларускай меншасці ў ПНР і яе папулярызацыю ў польскім студэнцкім асяроддзі.

Арганізацыя мае характар легальнай, будзе дзейнічаць ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Польскай Народнай Рэспублікі.

Установчы камітэт праводзіць захады па рэгістрацыі Аб'яднання. Кожны, хто падпіша яго дэкларацыю, будзе лічыцца заснавальнікам Беларускага аб'яднання студэнтаў. Дэкларацыю трэба падпісаць да тэрміну накіравання справы ў рэгістрацыйныя органы.

Такім чынам адбываецца рэалізацыя пастаноў Першага з'езда беларускіх студэнтаў у Бельску.

Установчы камітэт
Беларускага аб'яднання
студэнтаў:

Яўген Вапа — трэці курс факультэта гісторыі Варшаўскага універсітэта;

Альжбета Ваўранюк — трэці курс польскай філалогіі Філіі Варшаўскага універсітэта ў Беластоку;

Мікола Ваўранюк — трэці курс факультэта гісторыі Варшаўскага універсітэта;

Юрка Грыгарук — чацверты курс факультэта механікі, энергетыкі, авіяцыі Варшаўскай палітэхнікі;

Юрка Каліна — другі курс факультэта гісторыі Філіі Варшаўскага універсітэта ў Беластоку;

(Працяг на стар. 7)

25-ая „ПРЫСУТНАСЦЬ“ на 25 САКАВІКА

Толькі цяпер, гартаючы падшыўку „Нівы“, мы з прыемным здзіўленнем заўважылі, што ў сакавіку ўбачыла свет ужо дваццаць пятая „Прысутнасць“! Ці мала гэта? У кожным выпадку, нагода дзеля невялікага юбілею. А юбілеі ж мы любім, народ мы святкуючы (правільней было б сказаць: святкоўны, па аналогіі з: працоўны).

Сярэдні ўзрост членаў рэдакцыі „Прысутнасці“ таксама дваццаціпяцігадовы. Змова лічбаў? Ну, а як гэта здарылася, што „Прысутнасць“ з'явілася ды жыве? Як выстаяла яна ў зусім не слабенькіх вятрах паланізацыі беларускай нацыянальнай меншасці?

Сітуацыя, у якой апынулася наша нацыя, у кожнага нармальнага чалавека мусіць выклікаць рэакцыю супраціву. З гэтае рэакцыі і вынырнула на свет Божы наша „Прысутнасць“. Гэты загаловак шмат-каму павінен усё тлумачыць: змагаймася хоць за беларускую прысутнасць на гэтым нашым белым свеце, калі ўжо не ў сілах учыніць нешта значнейшае! Неприсутныя не маюць рацыі. Неприсутныя заўсёды ў дурнях.

Чуем і чытаем нямала пра працэс дэмакратызацыі жыцця ў краіне. Гэта радуе. Гэта адразу наводзіць на думку, што трэба беларускім студэнтам беларуская студэнцкая арганізацыя, беларускім праваслаўным вернікам беларуская праваслаўная арганізацыя, беларускай вучнёўскай моладзі беларуская вучнёўская арганізацыя, беларускім католікам беларуская каталіцкая арганізацыя. Справа не ў тым, каб ствараць новыя арганізацыі, але ў тым, каб кожная спецыфічная актыўнасць мела сваю перспектыву, не кідаць жа яе ў адзін вялізны мяшок аднаго таварыства, бо ў такім мяшку заўсёды „Бог няроўна дзеле“. Свабоднае развіццё кожнай асобы ёсць умовай свабоднага развіцця ўсяго грамадства, — паўтараюць слушную праўду сацыялізму. Дык чаму ж яе не рэалізаваць?

Узніклі б новыя выдавецтвы, пабагацеў бы культурны краявід, на якім пакуль што сяк-так відаць „Ніва“, „Сустрэчы“, ну, і „Прысутнасць“ (загаловак гэты яшчэ і як папрок нейкі, назоў духоўнай галоты).

Хочацца, каб колькасць публікацый на старонках „Прысутнасці“ ператваралася ў іх якасць, вышэйшую каштоўнасць. Успомніўся мне Максім Багдановіч (памёр жа на 26-ым годзе жыцця), які, пішучы некалі агляд тадышняй беларускай літаратуры, сцвердзіў: „...беларускія пісьменнікі не пішуць па-беларуску, а толькі на беларускай мове“. Упяміці, у чым справа? Ну, дык вось!

Я. Вапа

НАІЎНАСЦЬ НА МЯЖЫ ЗЛАЧЫНСТВА?

У сувязі з *„Занатоўкамі з Англіі“* Сакрата Яновіча, рэдакцыя атрымала палемічныя пісьмы, якія не дадаюць нічога новага, а часта сведчаць пра несарыентаванасць іх аўтараў у беларускай гісторыі. Напрыклад, Юрка Трачук іранізуе, што Яновіч, пішучы ў *„Ніве“* ад 7 лютага пра антыкаланіяльную брашурку *„Чаму ж усыхаюць кветачкі польскія на гною Беларуска-Літоўскім“*, выпушчаную ў 1921 годзе з подпісам *„нейкага М. Арла“*, не ведае, што пад такім псеўданімам хаваўся вядомы паэт Сцяпан Пятэльскі з нашага Гарадка. І Трачук павучае Яновіча, дасылаючы ў *„Ніву“* жыццяпіс Пятэльскага-Арла, чамусьці абмінаючы, аднак, год смерці паэта. А памёр жа ён, як можна прачытаць у энцыклапедыі, у 1917 або 1918 годзе. Што гэта можа значыць? Менавіта тое, што Пятэльскі не сутыкнуўся з белапольскай акупацыяй, а значыць не мог быць аўтарам спомненага беларускага падпольнага выдання, хоць і падпісанае яно: М. Арол. Таму і вагаецца Яновіч, гаворачы: нейкі М. Арол.

На іншы ўрывак тых *„Занатовак з Англіі“* (ад 31 студзеня) Юрка Трачук даслаў у рэдакцыю рэпліку памерамі ў дзесяць старонак густога машынапіснага тэксту, з якога, натуральна, можам выбраць да друку толькі фрагменты з фактамі. Гэта добра, што рэпартажы С. Яновіча паспрыялі зацікаўленню тутэйшымі беларускімі палітычнымі традыцыямі. І што Юрка Трачук дакіне да іх сваю вучоную цаглінку.

„Вернемся, аднак, да беларускага партызанскага руху, — зазначае Ю. Трачук. — У 1923 годзе ахапіў ён большую частку тэрыторыі краю. Агульная колькасць партызан складала ў той час каля шасці тысяч, а не як пераконвае Яновіч: раптам колькі сот (партызанаў). Кіраўніком партызанскіх атрадаў і груп быў не адзін Герман Скамарох (Шыманюк), але і К. Арлоўскі, С. Ваўпшасаў, В. Корж, А. Рабцэвіч, Ф. Яблонскі, К. Такушэвіч, С. Радкевіч, Д. Балашка і шмат іншых. Нават у той няшчасны дзень 6 мая 1922 г., калі два палкі рэгулярнага польскага войска, жандармерыі і паліцыі, мабілізаванай з усяго ваяводства ды прывезенай з глыбіні Польшчы, акружылі Белавежскую пушчу, яны здолелі захапіць усяго дзевятнаццаць партызанаў. Іншыя здолелі выйсці з акружэння. Мы ведаем прозвішчы амаль усіх захопленых: К. Ігнатовіч, І. Бакуновіч, І. Чэрашкевіч, Т. Нікановіч, В. Давідовіч, С. Гапановіч, А. Тамашук, І. Захарчук, В. Тамашук, Я. Іванюк, П. Нічыпарук, І. Пітулюк, Д. Мартынюк. Вядома таксама, што ў той жа дзень — разам з партызанамі — арыштавана была жонка Скамароха (Германа Шыманюка), Альжбета Шыманюк“.

Наконт жонкі Скамароха цы-

(Працяг на стар. 5)

Свойскія малюнкі

Царква ў Трасцяніцы. Малюнак У. Пятрука.

У КАСТУСЁВЫМ КРАІ

(Працяг са стар. 1)

з'явіўся таксама ў Мастаўлянах і прасіў людзей пацвердзіць, што ён тут жыў, бо яму тое патрэбна ў якойсьці ўстанове. „Я цяпер — вандраўнік. Але тут нарадзіўся і жыў, — казаў. — Вы ж усе мяне добра памятаеце...“ Размаўлялі мы з людзьмі, якія жывуць на тым месцы, дзе была сядзіба Каліноўскага.

В. М.: У аддзеле культуры і мастацтва Ваяводскай управы вельмі сардэчна і міла прыняла нас дырэктар Марыя Маранда; супрацоўнікі аддзела, асабліва Валянціна Казімерчык і дырэктар Бюро мастацкіх выставак „Арсенал“ Ірэна Дайліда вельмі дбайна намі апекаваліся. Наведалі мы вядомага ў вашым краі маладога мастака Л. Тарасэвіча, яго майстэрню, якую ён абсталёўвае ў вёсцы Валілы, пазнаёміліся з яго бацькамі. Зазірнулі і ў „Ніву“, пагутарылі з яе супрацоўнікамі. У Міхалове, у інтэрнаце сельскагаспадарчага тэхнікума, дзе была наша асноўная база і мы мелі добрыя ўмовы, сустрэліся з настаўнікамі і моладдзю. Вельмі цікавая была ў нас сустрэча з групай беларускай студэнцкай моладзі, у тым ліку Ю. Ляшчынскім, М. Ваўранюком і іншымі, хто рэдагуе „Прысутнасць“, а таксама з адкрывальнікам магілы А. Гаруна ў Кракаве Алегам Латышонкам. У нас была доўгая і гарачая дыскусія з імі і па пытаннях сучаснага мастацтва і па гісторыі беларускага народа.

М. Г.: А які мастацкі плён вашай пабыўкі ў нас?

М. К.: Пра канчатковы плён, вядома, гаварыць яшчэ рана. Аднак мы сабралі багаты натурны матэрыял: замалёўкі, накіды, эцюды, а найважнейшае — мноства ўражанняў. Наперадзе ў нас асэнсаванне ўсяго гэтага, інтэнсіўная праца ды падрыхтоўка да выстаўкі. У мяне ўжо ёсць задумы на серыю графічных лістаў і іншыя працы.

В. М.: Бясспрэчна, што назапашаны намі матэрыял і ўражанні гарантуюць далейшую натхнёную працу.

М. Г.: Зычу багатага мастацкага плёну пра Вялікага Вандраўніка і Беластоцкі край!

М. Гайдук

22 лютага Ваяводскі пракурор Марак Лахоўскі сустрэўся з беластоцкімі журналістамі.

У 1987 годзе пракурорскім адзінкам у Беластоцкім ваяводстве давялося мець справу з 8756 злачынствамі. Гэта на 3,3 працэнта менш, чым у папярэднім, 1986 годзе. На Беласточчыне, як і ва ўсёй краіне, паглыбляецца працэс стабілізацыі грамадскага жыцця.

Аказваецца, што на працягу трох апошніх гадоў (85-87) колькасць злачынстваў паменшала ў нас аж на 20 працэнтаў. Беласточчына прыналежыць да спакайнейшых, болей бяспечных раёнаў Польшчы. На 100 тысяч насельніцтва ў цэлай краіне ў 1987 годзе было 1350 злачынных здарэнняў, а ў Беластоцкім ваяводстве — на 59 менш.

Найбольш грознымі злачынствамі пракуроры (ды не толькі яны) лічаць бандыцкія разбоі, спалучаныя найчасцей з аграбленнем ахвяр. Беластоцкая пракуратура мела справу з 280 разбойніцкімі злачынствамі. Здарылася 16 забойстваў. Западозраных у злачынствах было 5100 чалавек, з чаго амаль 15 працэнтаў — гэта людзі непаўналетнія.

Лікі, працэнты, паказчыкі... Яны, вядома, неабходныя, ствараюць нейкі абагульнены вобраз грамадзянскай хваробы, якой, безумоўна, з'яўляюцца крымінальныя злачынствы. Яны, аднак, адгароджваюць нас ад рэальных абставін жыцця, не дазваляюць наблізіцца да чалавечага болю, які пакідаюць за сабою зладзеі і разбойнікі. Дык статыстычныя паказчыкі неабходна падмацаваць канкрэтнымі прыкладамі.

Вядома, што продаж і скупка замежнай валюты забаронена ў нас законам. Нягледзячы на гэта, амерыканскія долары і нямецкія маркі або англійскія фунты стэрлінгі сталіся ў нас, бадай, найбольш вартаснай і пажаданай валютай. Хопіць паявіцца ля валютнага банка або побач з фірмай „Пэвэкс“, а тут жа хтосьці ў вас прыцішаным голасам запытае: „Прадаеце?“

Марак М., Ежы К. і Яўгеній С. скуплялі і прадавалі не паасобныя „зялёныя паперкі“, а тысячы іх! Міліцыянеры, спецыялісты ад валютнага чорнага рынку, распрацавалі гэтую тройку „цінкцыроў“, як іх папулярна ў нас называюць. І што аказалася? Ад Марка М. міліцыянеры канфіскавалі 500 долараў і 3 мільёны 810 тысяч злотых, Ежы Т. меў для продажу 7216 долараў, а Яўгеній С. вымушаны быў прымірыцца з фактам, што міліцыя рэквіравала ў яго: 11 тысяч 520 долараў, 1110 марак ФРГ і 5 мільёнаў 530 тысяч злотых.

Адначасова міліцэйскія разведчыкі ўстанавілі, што адзін селянін з Астралэнцкага ваяводства, Ян К., якому 43 гады, 5 студзеня 1988 года купіў ад Марка М. нейкія 3 тысячы долараў, заплаціўшы за іх звыш 4 мільёнаў злотых. Яўгеній С. таму ж самаму гаспадару прадаў таксама 4 тысячы 200 долараў, за якія ўзяў больш за 5 мільёнаў злотых. Усе яны апынуліся на часовым дзяржаўным утрыманні.

Аб гэтым злачынстве людзі голасна гаварылі і ў Бельску і ў Гайнаўцы. 20-гадовая дзяўчына, якая ў гэтым годзе мела закончыць медыцынскі ліцэй, з сякерай накінулася на сваіх уласных спячых бацькоў. Бацька, які загадзя прачнуўся, абараніўся, выраў у яе сякеру з рук. Ён быў паранены. Тады дачка ўцякла з дому і толькі ў апошніх днях міліцыя знайшла яе ў Бельску. Сваёй сястры яшчэ раней, да гэтага злачынства, прызналася, што яна прыналежыць да секты „сатаністаў“. На доказ гэтага паказала сястры адвернуты крыж (перакладзінай уніз), які яна, быццам бы, уласнаручна выразала нажом на сваіх грудзях, і тры адвернутыя „шасцёркі“, таксама выразаныя на назе.

Раённая пракуратура ў Гайнаўцы не ўстанавіла яшчэ сапраўдных прычын жудаснага злачынства. Падазраюць толькі, што Ірына Ч. мела прэтэнзію да сваіх бацькоў за тое, што яны не дазвалялі ёй выйсці замуж за цыгана.

Тая ж Раённая пракуратура ў

З ЛЯЎКОВА

Дзве вёскі з назвай Ляўкова (Старое і Новае) амаль сыходзяцца. Знаходзяцца яны недалёка ад Белавежскай пушчы. І штораз часцей чуецца ў гаворцы проста Ляўкова. Самадзейны народны хор, які працуе ў Ляўкове, называецца „Цаглінкі", ад керамічнай фабрыкі ў Ляўкове, якая вырабляе цэглу.

Хто на Беласточчыне цяпер не ведае, ці не чуў пра хор „Цаглінкі"? Яны спяваюць добра і ахвотна. Кожны год прымаюць удзел у конкурсах беларускай і савецкай песень, у аглядзе каляднай песні. Калектыў пастаянна расце. Прыходзяць у яго маладыя, пашыраецца рэпертуар. З хорам працуе цяпер Васіль Целушэцкі, шматгадовы настаўнік музыкі і спеву ў мясцовай школе. У „Цаглінках" спяваюць многія, хто выйшаў са школьнага, вельмі добрага, хору, якім таксама заўсёды кіраваў В. Целушэцкі. Гэтак шчасліва склалася для ляўкоўскага калектыву, што ёсць каму спяваць, ёсць каму навучаць, ёсць песні і расце слава хору і ўсяе вёскі.

Узнік калектыў зімою 1975 г., калі дырэктарам ляўкоўскай цагельні быў Кастусь Майсеня. Гэта па яго ініцыятыве Аляксандр Лукашук стварыў мяшаны хор, недзе з 30 асоб. Прыйшлі ў яго людзі з фабрыкі і з вёскі. Праца ішла добра і калектыў хутка заваяваў прызнанне. Гэтак працягвалася два гады, пакуль не адышоў з Ляўкова А. Лукашук.

Адрадзіўся калектыў зноў пад восень 1985 г. Адроджаным хорам заняўся Васіль Целушэцкі. „Цаглінкі" рэгулярна збіраюцца раз у тыдзень на рэпетыцыі, якія цягнуцца 2-3 гадзіны. У іх рэпертуары беларускія, рускія, польскія песні, народныя і фальклорныя. Песні бяруць адусюль, дзе можна — са спеўнікаў розных, „з Беларусі прывозяць турысты", ад Мікалая Варанецкага з Альхоўкі, настаўніка ў Нараўцы і разам музыканта нараўчанскага народнага калектыву.

Цяпер у калектыве „Цаглінкі" спяваюць адны жанчыны. А Васіль Целушэцкі часам сваім тэнорам падцягвае ім. Іграе ён на акардэоне і скрыпцы. Акардэон у яго — гэта ўзнагарода за ўдзел у конкурсе беларускай песні з 1960 года.

Апрача конкурсаў „Цаглінкі" выступаюць на фэстах, гмінных імпрэзах, з нагоды дзяржаўных святаў, але таксама дзён будаўнікоў, для пенсіянераў і гэтак далей. З поўнымі канцэртамі выступілі ў вёсках і гарадах: Альхоўка, Навасады, Новая Воля, Міхалова, Беласток, Аўгустова, Грушкі (у ноч Купалы), Баршчэва, Белавежа, Крывец, Нараў, Лука, Масева, Новае Беразова і нават у Сувальскім ваяводстве былі.

Цяжкасці ў працы. У калектыве спяваюць жанчыны з фабрыкі, а там ідзе праца на змены і здараецца, што няма як прыйсці на рэпетыцыю ці выехаць на выступленне. Калектыў наракае крыху на дырэктара фабрыкі, што замала цікавіцца імі. Але хваліць Юрку Равінскага — намесніка дырэктара за прыхільнасць.

Нам здаецца, што керамічны завод у Ляўкове мае не малыя магчымасці, каб лепш памагаць і апекавацца „Цаглінкамі", яны ж — візітная картачка ўсёй ваколіцы.

Вера Валкавыцкая
Фота У. Завадскага

„Цаглінкі" на раённым аглядзе каляднай песні ў Гайнаўскім доме культуры.

Гайнаўцы займаецца абставінамі яшчэ аднаго забойства, якое здарылася між Вітавам і Дубічамі-Царкоўнымі. Усё пачалося ў рэстаране на станцыі Чаромха. Была нядзеля, 15 лістапада 1987 года. У рэстаране сабралася дружная кампанія: пакойны Вацлаў П. і чатырох яго сяброў. Пілі ў рэстаране і прадоўжылі піць у цягніку, якім з Чаромхі накіраваліся ў Гайнаўку. З цягніка выйшлі ў Вітаве, накіраваліся ў Дубічы-Царкоўныя. І тут, на дарозе, дайшло да сваркі за грошы. Сябры патрабавалі ад Вацэка грошай на гарэлку, а ён не даваў. Няшчаснага ўдзельніка вясёлай кампаніі „хуткая дапамога" паспела яшчэ даставіць у бальніцу, але лекары ўжо яго не адратавалі. Сябры разбілі яму селязёнку, левую нырку і паламалі рэбры. Малады чалавек пайшоў у пясок, а яго сябры — за краты.

Ежы Л. быў прайдзісветам, але афіцыйна лічыўся ён жыхаром Драгічына. 9 жніўня мінулага года згвалціў ён 13-гадовую дзяўчынку, найперш напаіўшы яе він ом. Пасля накіраваўся ў гміну Ганёндз, дзе ў вёсцы Кляўнянка ўкраў грошы і два кажухі. Затым наведаў Мельнік і ўзламаўся да нейкага баракавоза. Пасля гэтага паімчаўся ў Варшаву, а з Варшавы — аж у Гданьск. У абодвух гэтых гарадах Ежы Л. не гультайнічаў. Ачысціў некалькі памяшканняў. І тады, пад канец верасня апынуўся ў Белавежскай пушчы. Тут ён пазнаёміўся з адной жанчынай. Назавем яе Шуркай Б.

Раённая пракуратура ў Гайнаўцы ўстанавіла, што тэты Ежы Л. жыў у яе ад 28 жніўня да 4 верасня 1987 года. Мёртвую Шурку Б. знайшлі ў гушчары Белавежскай пушчы недалёка ад Белавежы. Як бачым, трэба болей разважліва адносіцца да невядомых сяброў.

Здарылася гэта ў белы дзень, у Беластоку, 3 верасня 1987 года. Дома былі маці і дачка. Бацька быў на рабоце. Жылі яны ў шыкарнай „доларавай" віле.

Зладзеі падрыхтаваліся да „скоку", як у гангстэрскіх фільмах. Нават газам запасліся.

Хтосьці пазваніў у дзверы. Маці ўзяла вялізнага сабаку і схавалася з ім на кухні, каб не наскочыў на госця. Дачка, 13-гадовая дзяўчынка, адчыніла дзверы. Перад ёю стаяла двух замаскаваных панчохамі юнакоў: Марак П. — 27 гадоў і Кшыштаф С. — 21 год. Хацела зачыніць дзверы, але не паспела. Ад газу запякло ёй вочы, пацяклі слёзы. Пачала крычаць. І тады адзін з гэтых зладзеяў накінуўся на яе з нажом. Дзяўчынка павалілася. З кухні выскачыла маці з сабакам. Бандыты кінуліся на ўцёкі.

Цяпер яны ўжо пад арыштам (не першы раз).

— Хачу яшчэ адзначыць, — на развітанне з журналістамі заявіў пракурор Марак Лахоўскі, — што Ваяводская пракуратура ў Беластоку паслядоўна ажыццяўляе таксама кантрольна-прафілактычныя заданні.

Віктар Рудчык

(Працяг са стар. 3)

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў ЦАРКВЕ

цыянальнага паразумення са святарамі. Трэба адразу сказаць для яснасці: тыя дзячы і не намагаліся паразумецца. Таму ёсць, як ёсць.

А вяртаючыся да заявы ўладыкі Савы, неабходна яшчэ дапоўніць: няма і не можа быць аніякіх перашкодаў у перакладзе ўсіх багаслужбаў ва ўсіх цэрквах на беларускую мову. Адна толькі ўмова: гэтага павінны захацець самі людзі, вернікі. Супроць іх волі не будзе ўведзена беларуская мова. Сумна мне было даведацца, што адзін з высокіх нашых беларускіх дзеячоў адказаў ерарху царквы, прыкладна, так: нахай будзе, як бывала...

Застаецца толькі шчырасардэчна падзякаваць уладыку Саву і беластоцкім святарам за іх дабразычлівыя адносіны да беларускіх нацыянальных патрэб, да таго, каб беларуская мова заняла сваё пачэснае месца ў нашай царкве! Каб можна было маліцца Богу на сваёй роднай мове, а не на пазычанай у суседняга народа.

Багаслужбы з беларускімі пропаведзямі адбываюцца ў беластоцкай царкве Марыі-Магдалены штонядзелі а дзевятай гадзіне раніцы.

Юрка Ляшчынскі

(Працяг са стар. 4)

туе Трачук з польскага тадышняга друку: „...гэта дама інтэлігентная, асвечаная і гарачая беларуская патрыётка; на допытах паводзіць сябе незалежна і з гумарам".

І далей: „У беларускім эміграцыйным друку захавалася і другая версія ультыматума, няшмат зменена (маецца на ўвазе публікацыя ў Коўні). Характэрная рэч, што атаман Скамарох выступае ў ёй як — упаўнаважаны ад пятнаццаці тысяч партызанаў! Даведваемся таксама, што за яго галаву польскі ўрад даваў пяцьдзесят тысяч марак. Паўстанцы вызначылі тэрмін Пілсудскаму дзеля адказу на той ультыматум — да 19 красавіка старога стылю 1922 г. Апошняй праявай дыялогу, — лепш сказаць: маналогу — з Пілсудскім была, відаць, накіраваная ў Варшаву партызанамі тэлеграма паўстанцаў польскаму ўраду, пасланая імі са ст. Чахі. Пасля гэтага пачаліся рэпрэсіі ды тэрор".

Юрка Трачук дасылае нам тэкст гэтага ультыматума, змест якога коратка перадаць можна так: прызнаць права беларусам на самавызначэнне, спыніць рэпрэсіі, каланіяльную эксплуатацыю, эвакуаваць апарат прымусу, перадаць уладу беларусам, утварыць змешаную камісію для ўладкавання ўсіх гэтых спраў. Іначай кажучы, улады тагачаснай Польшчы павінны былі па патрабаванню Скамароха адрачыся ад заваявання ў 1920 годзе заходнебеларускай тэрыторыі. Шаноўны Юрка Трачук, якая гэта ўлада і якое дзяржавы па сваёй волі кіне тое, што здабыла? У гэтым кантэксце і дзеля роздумаў пра механізмы палітыкі варта прывесці за Трачуком знамянальныя ўрыўкі беларускай прамовы таго ж Пілсудскага, які выступіў у Мінску 1919 года: „Стан безупыннай няволі, які я, радзіўшыся на гэтай няшчаслівай зямельцы, добра ведаю, павінен нарэшце быць знішчаны і ўжо раз у гэтай, быццам Богам забытай, старонцы павінна запанаваць свабода і права вольнай, нічым не звязанай, гутаркі аб сваіх патрэбах. (...) Хачу вам даць магчымасць развязаць унутраныя нацыянальныя і рэлігійныя справы гэтак, як самі таго захочаце, без ніякага гвалту або націску з боку Польшчы..."

Як трактавалі паўстанцаў пілсудчыкі — што яны гаварылі, а што чынілі — апісвае Трачук услед за трыццаць шостым нумарам „Беларускага Прэсбюро": прыкладамі вінтовак пераламалі некалькі рэбраў Тамашуку, білі па пятах, пакуль не пачало адвальвацца мяса ад касцей, апаясалі поясам са шпількамі і білі па гэтым поясе, ставілі на распаленае жалеза, урэшце адзін з катаў адсек Тамашуку вуха. Іншыя паўстанцы былі катаваны да паўсмерці, што і пазнаць іх было цяжка. Расстрэльвалі 24 мая а чацвертай гадзіне пяцьдзесят хвілін удзень, і — пабітых ужо — паўкідалі ў дзіравыя

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 5)

скрыні, імітуючыя труны, ды везлі цераз Беласток, kроў цякла на брук. Везлі вуліцай Сянкевіча на Палескую станцыю (цяпер — Фабрычная). Бацька Скамароха, Дзямян Шыманюк з Грабаўца, быў страшэнна пакалечаны на допытах, на пятах яго ног відаць былі ўжо косці. Ён звар'яцеў ад пакутаў! Не лепшы выгляд быў і ў маткі, Барбары. Без надзеі на жыццё — Сцяпан Корх, Тарас Тамашук, Павел Багроўскі і іншыя сяляне, западозраныя ўладамі ў супрацоўніцтве з беларускімі паўстанцамі.

Трачук прыводзіць апаратыўна-статыстычныя даныя пра дзейнасць беларускіх паўстанцаў у наступныя гады, і пра тысячныя арышты звязаных з імі людзей. Польскія ўлады павodзілі сябе, як акупанты, вельмі жорстка, настолькі жорстка, што параўнаць тое можна толькі з пазнейшай акупацыяй. Усё гэта так. Толькі чаму Трачук папракае Яновіча ў тым, што ён ацэньвае тое паўстанне як палітычна наіўнае? Яно ж было, аднак, неўзабаве задушана ў крыві і здзеках. Яно не магло выйграць, на што звярнуў увагу Камінтэрн і Камуністычная партыя Заходняй Беларусі. Можна сказаць і болей востра: была гэта безадказная палітычная авантура, у якой паплаціліся здароўем і жыццём тысячы беларускіх шчырых патрыётаў. Для дабра справы непатрэбны нябожчыкі, патрэбны жывыя барацьбіты. Палітычная гісторыя свету вучыць, што аніякае паўстанне нацыянальнай меншасці не перамагала, калі не стаяла за ім моцная знешняя патэнцыя, здольная абараніць паўстаўшых. Пасылаць на смерць дзеля легенды ці падтрымання настрояў — гэта, можа быць, нават і не наіўнасць, але, проста-проста, злачынства! Цяжка гаварыць такое пра заходнебеларускае паўстанне. Аднак, трэба ж быць паслядоўным у сваіх думках да самюткага іх канца.

Сакрат Яновіч мае права мець сваё меркаванне, а Юрка Трачук — сваё. Пры нагодзе дзякуем Трачуку за грунтоўны водгук, і за цікавае дапаўненне фактамі, важнейшыя з якіх мы і пастараліся змясціць для паглыблення ведаў у зацікаўленага чытача. (ся)

ЧАЛАВЕКУ ЎСЁ МАЛА

Калі б я запытаў у Сакрата Яновіча, ці ведае ён, што мне наймацней забалела ў яго апошнім урыўку „Занатоўвак з Англіі", дык Яновіч, пэўна, не ўгануў бы... Прытым я наогул няпэўны, ці камусьці нешта забалела ад гэтых „Занатовак". А я ўзяў ды задумаўся над тымі „Занатоўкамі", і мне забалела.

Думаю пра Пятруся Багроўскага з Руткі, які асеў у комплексе Скарынінкі ў Лондане ды наняўся рабіць у нейкага кіпрыйца, „праваслаўны ў праваслаўнага", як піша Крацё (Сакрат). Бедны Пятрусь завалокся

(Працяг на стар. 7)

ЛІСТ БЕЛАСТОЦКАГА ВАЯВОДЫ ЖЫХАРАМ БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

ЗАДБАЕМ ПРА НАША АСЯРОДДЗЕ

З кожным годам нашы гарады і вёскі змяняюць сваё аблічча. Прыбывае новых дамоў і аб'ектаў грамадскага карыстання — крамаў, асяродкаў здароўя, дамоў культуры, клубаў, бібліятэк, а таксама новых месц працы. Паволі, але сістэматычна развіваецца тэхнічная і грамадская інфраструктура. Такім чынам, ёсць што ахоўваць, ёсць аб чым клапаціцца.

Разам з надыходзячай вясною задбаем пра наша асяроддзе ў шырокім паняцці гэтага слова! Гэта мы самі, усе жыхары Беласточчыны, павінны клапаціцца пра пастаянную чысціню і эстэтыку нашых гарадоў, вёсак і пасёлкаў, пра акуратнасць памяшканняў на прадпрыемствах, ва ўстановах і аб'ектах грамадскага карыстання, пра бяспеку і гігіену працы, пра культурнае абслугоўванне грамадзян ва ўстановах, у крамах, на вакзалах і ў сродках транспарту. Мы не можам быць абыякавымі, калі бачым, як марнатравіцца грамадскае дабро, не можам быць паблажлівымі ў адносінах да тых, хто парушае нормы грамадскага сужыцця, не можам паддавацца пашыраючымся п'янству і насіллю.

Гэтыя словы накіроўваю да ўсіх грамадзян, бо кожны тут можа нешта зрабіць. Задбаем пра сацыяльныя памяшканні на прадпрыемствах, пра панадворкі, агароджы, выгляд дамоў, пад'езды ў блоках, траўнікі і клумбы! Разглядзімся вакол сябе! Дапамогі патрабуюць службы, прафесійна абавязаныя дбаць пра чысціню і эстэтыку, а таксама пра нашу бяспеку: парадкаванне нашай штодзённасці патрабуе актыўнай пастаявы ўсяго грамадства.

Кожная праява грамадскага заангажавання будзе заўважана і адпаведна ацэнена. Асабліва абарона грамадскага дабра знойдзе неабходную падтрымку. У нашым агульным інтарэсе няхай абыякавасць у адносінах да норм грамадскага сужыцця заменіцца кліматам пашаны да закону, да маральных норм і грамадскай дысцыпліны, кліматам узаемазычлівасці.

Неўзабаве будзе праведзены чарговы этап парадкава-санітарнай акцыі „Пасесія". Яна неабходная, але ў будучыні хацелася б адыйсці ад усялякіх акцыйных дзеянняў, ідучых у напрамку парадкавання і паляпшэння санітарнага стану ваяводства. Акцыйныя дзеянні няхай заменіць навык эстэтыкі, акуратнасці, парадку і культуры. Такой павінна быць візітная картачка Беласточчыны. У яе рэалізацыі лічу на ўсіх грамадзян нашай прыгожай зямлі.

Беластоцкі ваявода
Марыян Гала

Паведамленне

АКРУГОВАЙ КАМІСІІ ДАСЛЕДАВАННЯ ГІТЛЕРАЎСКІХ ЗЛАЧЫНСТВАЎ

Акруговая камісія даследавання гітлераўскіх злачынстваў у Беластоку звяртаецца з вялікай просьбай наконт інфармацыі, якая датычыцца перавозкі харчоў з аколіц Вышак у Беластоцкае гета. Браў удзел у гэтым мужчына, які паходзіў з Гайнаўкі, а таксама жыхары вёскі Межвін-Малы — Вінцук Кулакоўскі і Дамінік Межвінскі. Уначы з 7 на 8 ліпеня 1942 года гэтыя людзі везлі на фурманцы харчы, а перад імі ішлі два хлопцы. Недалёка ад Страблі Кулакоўскі і Межвінскі наткнуліся на нямецкую аблаву. Трапілі ў паліцэйскую турму ў Бельску-Падляскім і былі расстраляны ў Піліках.

Шукаем людзей, якія вялі таварны абмен з гетам, або бралі ўдзел у гандлі харчамі з яўрэямі. Як зваліся хлопцы, якія ішлі перад фурманкай пад Страбляй, і мужчына з Гайнаўкі?

Усякія інфармацыі просім кіраваць на адрас камісіі: Беласток, вул. Бэма 11, тэлефон 273-34.

ЗНІШЧАЮЦЬ ГІСТОРЫЮ БЕЛАВЕЖЫ

Неяк нядобра робіцца на душы, калі зноў і зноў трэба тлумачыць, што назвы мясцовасцяў, дарог і ўрочышчаў належаць да культурнай спадчыны народа, як яго мова ці песні. І што гэтую спадчыну трэба шанаваць, а не знішчаць. Перайначванне тых назваў — гэта ж дэвастацыя спадчыны!

Гэтыя словы кіруем у адрас Гміннай рады нарадовай у Белавежы, услед за Міхалам Байко з Гайнаўкі, які 7 сакавіка напісаў асобны пратэст белавежскім начальнікам. Пазнікалі з новых планаў Белавежы такія гістарычныя беларускія назвы, як: Папоўшчына, Крыштапоўшчына, Чумайда, Ганчары, Дамалеўскае, Падбалоцце, Аляс. Зменены арыгінальныя назвы: Барок — на Борэк, Баньдзюга — на Біндзюня, Кнігіняўка — на Князевка, Цагельня — на Цэгельня, Царкоўнае — на Цэркевнэ, Каманое Багно — на Каменнэ Багно, Шырокае — на Шэроке, Гулачка — на Заулэк (польскія словы беларускімі літарамі трэба вымаўляць па-польску).

„Трэба памятаць, — піша М. Байко, — што старадаўнія назвы ўзніклі на землях, вырабленых у пушчы нашымі продкамі, якія назвалі іх так, як нешта самае блізкае, роднае...". Назвы гэтыя не былі выпадковымі, у іх тоіцца гісторыя ваколіцы, яе лёс, — дадае М. Байко. — Белавежскія начальнікі лёгкадумна бяруць на сябе вялікую маральную адказнасць перад будучымі пакаленнямі, ініцыюючы гэтакія лішнія змены назваў, знішчаючы гістарычную памяць. Гэта тым болей дзіўна, што паходзяць яны — начальства — з тутэйшага люду і павінны разумець тое значэнне арыгінальнасці назвы, яе аўтахтоннасці. Няўжо ад гэтых змен хлеба будзе больш у Белавежы або кілбасы лепшыя пачнуць вырабляць? Каму патрэбна такая непатрэбнота? У імя якой рацыі?

Нашто было называць вуліцу Лесьнай, калі вядома, што праходзіць яна праз даўняе ўрочышча Крыштапоўшчына, і павінна ад гэтага ўрочышча ўзяць сваю назву. Нашто было называць вуліцу Таваровай, замест прыгожай назвы Ганчары, гістарычнай. Каму гэта заманілася назваць вуліцу Аградовай, калі вядома, што гэта колішняе Падбалоцце? Даўнія назвы ўрочышчаў — гэта самы старажытны помнік гісторыі гэтай жа Белавежы! Не будуць жа яе гісторыяй усе тыя штучныя Таваровыя, Аградовыя, Лесьныя... Без фантазіі яны і без сэнсу!

Трэба вярнуць гісторыі Белавежы яе гістарычныя назвы мясцін і вуліц! (ся)

Вёска Старое Ляўкова з птушынага палёту. Фота Я. Целушэцкага.

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

(11)

II. ХАРАКТАРЫСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ МОВЫ.

2. Паўночна-ўсходні і паўднёва-заходні дыялекты беларускай мовы.

На тэрыторыі Беларусі ёсць два асноўныя дыялектныя масівы: паўночна-ўсходні і паўднёва-заходні. Паўднёвая мяжа паўночна-ўсходняга дыялекту праходзіць прыблізна па лініі ад Свіры на паўночным захадзе да Бягомля і далей на паўднёвы ўсход да Магілёва і Суража Бранскай вобласці, а паўночная мяжа паўднёва-заходняга дыялекту — ад Ліды Гродзенскай вобласці на паўночным захадзе да Мінска і далей на паўднёвы ўсход да Бабруйска, Рэчыцы і Лоева Гомельскай вобласці. Апошнія межы двух дыялектных масіваў на тэрыторыі Беларусі вызначае дзяржаўная мяжа БССР. Паміж паўночна-ўсходнім і паўднёва-заходнім беларускімі дыялектамі выступае паласа пераходных гаворак, так званыя сярэднебеларускія гаворкі.

Паўночна-ўсходні і паўднёва-заходні дыялекты адрозніваюцца наступнымі фанетычнымі і марфалагічнымі рысамі:

	паўночна-ўсходні	паўднёва-заходні
1.	націскныя галосныя: *і, ы, у, е, о, а;*	націскныя галосныя: *і, ы, у, ё,* дыфтонг *іе, е, о,* дыфтонг *уо, о, а;*
2.	дысімілятыўнае аканне: *въда-вады, вадзе...*	недысімілятыўнае аканне: *вада-вады-вадзе...*
3.	поўнае аканне: *жыта, сена;*	няпоўнае аканне: *жыто, сено;*
4.	замена галоснага *ы* ў першым перадначыскным складзе на *ъ* або *а: ръбак, рабак* (рыбак), *брагада;*	захаванне *ы* ў першым перадначыскным складзе: *рыбак, брыгада;*
5.	дысімілятыўнае яканне: *вісна-вясны, вясне...;*	недысімілятыўнае яканне: *вясна-вясны, вясне...*
6.	галосны *е,* на месцы *яць* пад націскам перад цвёрдымі: *лес, хлеб, белы;*	звужаны галосны *е* або дыфтонг *іе* на месцы *яць* пад націскам перад цвёрдымі зычнымі: *лес, ліес, хлеб, хліеб, белы, біелы;*
7.	галосныя *о* і *е* на месцы *о* і *е* ў закрытых складах пад націскам: *конь-коні, печ-печы;*	звужаныя галосныя *о* і *е* або дыфтонгі *уо* і *іе* на месцы *о* і *е* ў закрытых складах пад націскам: *конь (куонь) — коні, печ (пieч) — печы;*
8.	падоўжаныя зычныя: *насенне, смецце;*	адсутнасць падаўжэння зычных: *насенье, смецье,* або *насене, смеце,*
9.	аднаскладовы канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на *-а: мяжой, сцяной;*	двухскладовы канчатак творнага склону адзіночнага ліку назоўнікаў жаночага роду на *-а: мяжою, сцяною;*
10.	назоўны склон множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на зычны з канчаткам *-ы (-і): гарады, кавалі, нажы;*	назоўны склон множнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду з асновай на зычны з канчаткам *-э (-е): нажэ, кавале;*
11.	давальны і месны склон множнага ліку назоўнікаў з канчаткам *-ам* і *-ах; дамам, аб дамах, лясам, аб лясах;*	давальны і месны склон множнага ліку назоўнікаў з канчаткамі *-ом* і *-ох; дамом, аб дамох, лясом, аб лясох;*
12.	прыметнікі і займеннікі меснага склону адзіночнага ліку мужчынскага і ніякага роду з канчаткам *-ым: аб маладым, у тым:*	прыметнікі і займеннікі меснага склону адзіночнага ліку мужчынскага і ніякага роду з канчаткам *-ом; аб маладом, у том;*
13.	наяўнасць дзеясловаў з інфінітывам на *-эць: дрыжэць, пішчэць;*	наяўнасць дзеясловаў з інфінітывам на *-аць: дрыжаць, пішчаць;*
14.	ненаціскны канчатак 3 асобы множнага ліку дзеясловаў II спражэння *-уць: ходзюць, робюць;*	ненаціскны канчатак 3 асобы множнага ліку дзеясловаў II спражэння *-яць: ходзяць, робяць;*
15.	канчатак *-м* 1 асобы множнага ліку дзеясловаў I спражэння: *глядзім, робім;*	канчатак *-мо* 1 асобы множнага ліку дзеясловаў I спражэння: *глядзімо, робімо;*
16.	слова *ёсць.*	слова *есць (ёсць).*

(Працяг са стар. 3)

МАЛАДЫЯ БЕЛАРУСЫ У АЛЬШТЫНЕ

культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці пры Аб'яднанні польскіх студэнтаў (ЗСП). Так дабілася свайго студэнцкая група актыўнасці, якой заняла гэтая справа амаль год часу. Трэба падзякаваць усім тым, хто спрыяў гэтым намаганням, перш за ўсё Тамашу Ваткоўскаму як старшыні Акруговай рады ЗСП у Альштыне і Вайцеху Яжоўскаму як сакратару гэтае Рады.

Дзесятага сакавіка адбылася рэгістрацыя Рады, а ўжо дзевятнаццатага — першая значная дзейнасць. Запрасілі вядомага літаратара Сакрата Яновіча на аўтарскі вечар. Госця прывіталі на аўтобусным вакзале, калі беластоцкі „люкс" спыніўся ў Альштыне. Адтуль адразу паехалі ў студэнцкі гарадок Картова: сустрэча пачалася пунктуальна а восьмай гадзіне вечара і працягнулася аж да поўначы. Прыйшло каля 30-ці студэнтаў, акрамя беларусаў былі студэнты і іншых нацыянальнасцей: літоўцаў, палякаў, украінцаў. Усё адбылося ў надта непасрэдным настроі, было сур'ёзнасці, але і гумару, дыскусіі і пытанняў наконт беларускай культуры і Беларусі. Калі Сакрат Яновіч паслабеў на пятай гадзіне сустрэчы, актывісты праводзілі яго ў гатэль, што зусім не значыць, каб на гэтым і скончылася размова. Гудзелі маладыя дыспутаю да рання! Паўтаралі больш трапныя фразы Яновіча, па-свойму аналізавалі яго думкі.

Добры пачатак і ў добры час!

Рада культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці пры ЗСП у Альштыне.

Ад рэдакцыі „Прысутнасці": заснаванне альштынскай Рады — гэта вынік рэалізацыі пастаноў Першага з'езда беластоцкіх студэнтаў у Бельску, год таму назад.

(Працяг са стар. 3)

ДЭКЛАРАЦЫЯ БАС

Аляксандр Карпюк — другі курс факультэта гісторыі Філіі Варшаўскага універсітэта ў Беластоку;

Юрка Ляшчынскі — чацверты курс факультэта геаграфіі Варшаўскага універсітэта;

Данута Мароз — пяты курс факультэта педагогікі Філіі Варшаўскага універсітэта ў Беластоку;

Валянцін Сельвясюк — чацверты курс факультэта гісторыі мастацтва Варшаўскага універсітэта;

Багдан Сіманенка — другі курс факультэта тэхнічнага выхавання Філіі Варшаўскага універсітэта ў Беластоку;

Аліна Якімюк — чацверты курс факультэта геаграфіі Варшаўскага універсітэта.

УЛАДЗІМІР НАЎМЮК. Чаканне шчасця.

Фота М. Гайдука.

(Працяг са стар. 6)

АДГАЛОСКІ

ажно ў Англію, каб знайсці кагосьці праваслаўнага, бо ў Дубіцкай гміне няма іх? З Пятрусём я асабіста не знаёмы, але ведаю я яго грабавецкіх дзядзькоў. Усе яны жылі і нехта яшчэ жыве даволі багата... Я сам жыву ў Беластоку і пра нішто болей не мару, як пра магчымасць дажыць да старасці недзе ў такой вёсачцы, як Рутка або Грабавец. Мне здаецца, што я не хацеў бы ані ангельскай ежы, ані ангельскіх дарогаў гладкіх, бы стол, ані ангельскага адзення, ані іхнай культуры і наогул анічога ангельскага, каб толькі пажыць у нейкай вёсачцы каля Дубічаў. І вось, калі я прачытаў, што мой зямляк так далёка жыве ад арлянскай вёсачкі, мне за яго забалела ў грудзях. Яно не павінна так быць, каб мне за кагосьці сэрца балела, бо ж Пятрусь выехаў добраахвотна і, бадай, з нямалымі намаганнямі, каб дастаць той замежны пашпарт. Ды нічога не зробіш: кожнаму сваё ў галаве. Я гэтай сваёй роднай рэчачкі ніколі не пакінуў бы, калі б не быў такі мус і гэтых сваіх палеткаў таксама не пакінуў бы, калі б не мусіў.

Адзін раз я ехаў цераз Рутку ў Беласток і ўбачыў, як Масальскі Колька з Валяй пасвілі свае кароўкі над Арлянкаю ды варочалі сена. Мне сёння цяжка прызнацца, але я ім пазайздраваў гэтага, калі запытаў у Колькі, як ім тут жывецца. Ён адказаў: „Калі б можна было ўсё, што хочаш купіць для гаспадаркі і каб здароўе было, то лепей і не трэба. Я за аніякія грошы не пайшоў бы ў горад".

Бачыце, Колька за аніякія грошы не пайшоў бы ў горад. А горад жа ад Грабаўца блізка, і Беласток не так вельмі далёкі. А Пятрусь Багроўскі пакінуў родны кут, родную вёску, родны народ, родную рэчку, поле і лугі... Добра, што хоць беларусам не пакінуў ён быць.

Думалася мне, што чалавеку даволі таго, што можа ён мець у Грабаўцы ці ў Рутцы. Але, аказваецца, не. Мала! Кудысьці едзе, чагосьці шукае, і калі ўжо набярэцца таго багацця ды састарэе, тады бярэ яго настальгія па айчынных краявідах. Можа, і праўда, што зямля ўсюды такая самая, але я хачу, каб мяне пахавалі ў маёй роднай зямельцы.

Васіль Петручук

ФАЛЬКЛОР

ТРЭБО БЫЛО ШЧАСЦЕ-ДОЛЮ ДАТІ...
(казацкая)

Ой, у лесі то шчэ й пры дорозі
выросла каліна,
Породіла молода дівчына
козацкого сына.
Породівшы, его выховала
в зэлёной дуброві.
Толькі й дала своему сынові
белэ лічко, чорны брові.
— Было тобе, моя родна маті,
шчасце, шчасце-долю даті.

** Кожная пара радкоў паўтараецца.*

Ад Кацярыны (1912 года нараджэння) і Івана (1906 года нараджэння) Ільяшукоў з в. Курашава, гм. Чыжы, запісаў 27 лістапада 1987 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, адразу стаўлю пытанне рабром. Ці імпатэнцыя можа ўплываць на характар чалавека, ці можа ён быць (калі з'яўляецца імпатэнтам) чалавекам зайздросным і злаславым?

У мяне быў адзін калега, які ніколі нікому ў жыцці, бадай, не жадаў дабра. Памятаю, як цяпер, як паехалі мы калісьці на экскурсію. Гэтая паездка амаль не скончылася для мяне трагічна. Ехалі мы аўтобусам, а той хлапец сядзеў ззаду, адразу за мной. У пэўным моманце ён сапхнуў цяжэрную сумку мне на хрыбет. Я аж войкнула. Тры гады адчувала нязносны боль пры зменах пагоды, нязраз хадзіла амаль ракам. Потым была справа маёй кватэры. Я, як добры дурань, дзялілася з ім сваімі клопатамі і прасіла, каб дапамог мне, а ён, высветлілася, у мяне за плячыма толькі цешыўся з гэтага, і гаварыў усім, што мне кватэра не належыцца, маўляў, бацькоў мае заможных, няхай ёй купяць за долары! Многа было такіх спраў, калі заўважыла я, як хацелася яму ўшчыпнуць кагосьці, зрабіць некаму прыкрасць, нацкаваць аднаго на другога, справакаваць у некага сямейны скандал, абгаварыць фігуру ці паводзіны той ці іншай сяброўкі.

Я ніяк не магла зразумець гэтага калегу. Чаму яму добра, калі іншаму дзеецца кепска, мне ж заўсёды здавалася, што калі мне свеціць сонца, то няхай жа ж яно свеціць і ўсім, бадай жа кожны чалавек у нейкай ступені заслужыў на тое, каб і яго асвяціў нейкі праменьчык...

Загадка выяснілася зусім выпадкова. Гэты калега ажаніўся з маёй сяброўкай. Праз паўгода пасля іх шлюбу я сустрэла яе, едучы ў Варшаву. Часу мы мелі нямала, дык і наслухалася я шмат чаго. Высветлілася, што той мой злаславы калега — абсалютны імпатэнт. І сяброўка мая пачынае падумваць аб разводзе. Сатысфакцыі з іх сужыцця не мае яна ніякай. А да таго ж і характар яе мужа вельмі хутка вылез наверх. Такі ж бывае непрыемны ў адносінах да яе, як і да іншых. Не даруе ёй ніводнага промаху, яго зласлівасць не ведае граніц, а да таго — вельмі ападыктычны: няхай бы толькі спрабавала зрабіць нешта інакш, чым ён гэтага хоча! І тады я падумала: а мо ўвесь гэты яго брыдкі характар вынікае якраз з таго, што ён імпатэнт? Напэўна ж адчувае сябе непаўнацэнным мужчынам, горшым ад іншых... А што ты на гэта, Сэрцайка?

Аня

Аня! У сваю чаргу, мой калега Сакрат Яновіч усё ходзіць ды паўтарае: няма важнейшага ў жыцці, як сон, ежа і секс. Думаю, што ён ведае, што гаворыць. З гэтага вынікае, што, калі споўнены гэтыя тры ўмовы, то жыць можна. У твайго ж былога калегі, а сёння мужа тваёй сяброўкі — аднаго, як бачыш сама, не хапае. І можа яго брыдкія адносіны да чалавека вынікаюць не столькі з таго, што адчувае сябе ён непаўнацэнным, як проста з таго, што з няспоўненых мужчынска-дамскіх суадносін вынікае агульнае незадавальненне з жыцця. Вядома, што ў гэтай справе цяжка было б дапамагчы яму, і таму ён вымушаны змагацца сам з сабою. А калі прынізіць некага, калі пасмяецца з кагосьці, калі нацкуе жонку на мужыка, то тады і яму адразу лягчэй, можа, зробіцца. А мо, даруй мне Божа, і раскошы тады зазнае... Бедныя гэта людзі, пакрыўдзіла іх натура, а да лекара ісці не хочуць жа. Лепш ты такіх людзей абмінай здалёку, бо цяжка верыць у тое, што нешта або нехта яшчэ зможа іх направіць.

Сэрцайка

КУГЕЛІС (БУЛЬБЯНАЯ БАБКА)

На 2 кг бульбы трэба ўзяць 1/2 кг саланіны (можа быць мяшаная — сырая і капчоная) або бачку, 3 яйкі, 1 цыбулю, 3 зубкі часнаку, перац, соль, 1/2 шклянкі сметаны.

Памытую, абабраную і спаласнутую бульбу сцерці на дробнай тарцы, саланіну або бачок нарэзаць костачкай і падсмажыць на патэльні разам з пасечанай цыбуляй. Палову скварак пакінуць на соус, рэштай гарачых скварак з тлушчам заліць бульбяную масу, дакладна перамяшаць, дадаць 3 яйкі, сцерты часнок, перац, соль па смаку, яшчэ раз дакладна перамяшаць. Падрыхтаваную масу ўліць у змазаную тлушчам форму і ўставіць яе ў разагрэтую духоўку. Пячы 1-2 гадзіны (у залежнасці ад таўшчыні бабкі), пакуль не зарумяніцца верх. Найсмачнейшая бабка выходзіць пры таўшчыні 5-6 см. Каб бабку лягчэй было вылажыць з формы, трэба форму, выняўшы з духоўкі, паставіць на анучы, намочаны ў халоднай вадзе. Спечаную бабку найлепш дзяліць на квадратныя кавалкі і падаваць з соусам, зробленым з рэшты скварак і смятаны. У Літве да бабкі падаюць чай з мяты.

КУГЕЛІС З ФАРШАМ З КАПУСТЫ

На 15 сырых бульбін узяць 5 вараных бульбін, 2 лыжкі мукі, 1 яйка, соль, перац, 2 лыжкі тлушчу.

На фарш: 1 кг кіслай капусты, 1 вялікую цыбуліну, 100 г капчонай саланіны.

Сырую бульбу памыць, абабраць, спаласнуць і сцерці на тарцы. Масу адцадзіць на сіце так, каб не была рэдкая. Тады дадаць у яе вараную бульбу, прапушчаную праз мясарубку, а таксама муку, яйка, соль, перац. Усё дакладна перамяшаць.

Кіслую капусту тушыць з цыбуляй і скваркамі з капчонай саланіны або бачку.

У форму, змазаную тоўста тлушчам, класці пласт бульбяной масы, тады пласт тушанай капусты і зверху — крыху таньчэйшы пласт бульбяной масы. Падрыхтаваную бабку накалоць відэльцам у некалькіх месцах і паліць растопленым тлушчам. Пячы ў духоўцы каля 1 гадзіны.

Кугеліс з капустай адразу ж, як толькі спячэцца, падаваць на стол, рэзаць на кавалкі і паліваць тлушчам са скваркамі і цыбуляй.

Гаспадыня

СОННІК

120

Хрыбет гары бачыць — экскурсія; у жывёл — паморак на быдла.
Хрызантэмы — звесткі здалёку.
Хрышчэнне — пазбыццё ўласнага погляду.
Хустка — няшчасце.

Ц

Цагельня — пазнаёмішся з уплывовымі людзьмі.
Цалаваць у руку — добрая будучыня; мужчыну — нявернасць; хлопцаў — здароўе; дзяўчат — вялікая радасць; замужніх — нязгода; дзяцей — многа радасці ў жыцці; цябе цалуюць — фальшывы прыяцель, юда.
Царква або касцёл — пацяшэнне ў пакутах; спевы ў іх — збудуцца твае зычанні; разбураныя — нястачы.
Цацэрка (перлічка) — вясёлая кампанія.
Цацкі — сумятня і клопаты ў сужонстве.
Цвыркун — шкодныя сувязі.
Цвярозы — удалы ход інтарэсаў, спраў; першынство перад другімі.
Церабіць лес — знішчэнні і біда.
Цешча — быць лепшым (ай), як пра цябе гавораць.
Цыбуля — слёзы і смутак; есці — твае становішча пагоршыцца; зялёная — сваркі ў сям'і або добры заробак.
Цыканне гадзінніка — благая звестка.
Цырульнік (фрызʼер) — прыемная перамена.
Цырымонія — перад табой самотнае жыццё.
Цэбрык — суседскія спрэчкі.
Цэглы вырабляць — даўгі; падаючыя — цябе чакаюць турботы і засмучанне.
Цэліцца — не дайся звесці з выбранага шляху.
Цэмент — трывалая дружба.

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

W odpowiedzi na pismo Obywatela, kwestionujące nazwy nowych ulic w Białowieży wyjaśniam, że Gminna Rada Narodowa nadała nazwy ulicom, które ich dotychczas nie miały. Powyższe nazwy były szeroko konsultowane na zebraniach wiejskich, komisjach GRN i Prezydium GRN.

Sugestie zgłoszone przez Obywatela będą być może wykorzystane przez Gminną Radę Narodową w przyszłości przy formowaniu nowych ulic bądź przy zmianie nazw już istniejących.

Gminna Rada Narodowa dziękuje za wniesione uwagi.

Gminna Rada Narodowa w Białowieży
Z-ca Przewodniczącego GRN
Mikołaj Pietruszkiewicz

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Артур Буйноўскі, Марэк Попка, Анэта Андрэюк, Мажэна Ялоза і Януш Яканюк — пяцікласнікі з Барысаўкі.
Фота Я. Чэрнякевіч.

Яўген Пярмяк

(Казка)

Гэтая казка пачала расказвацца вельмі даўно, у далёкія вякі, а дакончыцца і цяпер не можа. І жыве яна, як хата без страхі, як кажух без каўняра, як певень без голасу. І хто толькі яе не дасказваў — дзедаў дзед, бабкіна прабабка, сівы мудрэц, рыжы хітрун — ніхто не ўмеў давесці яе да канца. І я не бяруся. Каму трэба, той хай і заканчвае яе. Мая справа — пачаць...

Жыў-быў вясёлы і гарластай душы чалавек, па прозвішчу Шуміла Гарлапанавіч Якалка. Празвалі яго так за тое, што без „я" ён двух слоў вымавіць не мог. Якаў на кожным слове: я ды я. Самахвальствам пачынаў і хвальбою заканчваў.

Ледзь што дзе — Якалка галасней за ўсіх шуміць. Ці балота народ асушваць надумаецца, ці няворaную зямлю ўзнімаць пачне, ці, скажам, студню капаць — Якалка адразу тут:

— Братцы! Браточкі! Я горы варочаць магу! Я рэкі заварочваць магу! Я ўсё магу.

Маўчаць людзі, а пра сябе думаюць: „Ты ў рабоце сябе пакажы, тады і ацэнім".

Жыў-быў другі чалавек, па прозвішчу Ціхей Маўчанавіч Усмешка. Падатлівы такі чалавек, ціхі. Маўклівы. Заўсёды з усмешкай. Не чуваць яго, не відаць. Сябе не паказвае, горла не дзярэ, размоў не заводзіць, па зацененым баку ходзіць. Адным словам, усе тры мянушкі — Ціхей Маўчанавіч Усмешка — не дарма яму ў казцы дадзены. І дадаць да іх няма чаго.

Задумаў неяк народ рэчку перагарадзіць ды на ёй млын паставіць. Якалка першы на сход прыбег. Рукамі махае, языком арэ, словамі сее, хвальбой баранue. Калі б кожнае яго слова ўзышло, дык тры ўраджаі ў год было б.

А Ціхей тым часам на бервяне сядзіць, маўчыць, кожнае слова з усмешкай слухае, быццам пернік з'ядае.

Памеркавалі, параіліся, пачалі плаціну майстраваць.

Самахвала ў новай чырвонай кашулі выйшаў. Рукавы ледзь не вышэй плеч засунуў. Лапату так навастрыў, што галіцца ёю можна. Чаранок у лапаты шклом выпаліраваў, шкуркай начысціў. Валёны капялюш пяром з пеўневага хваста прыстроіў.

— Эх, цудоўны капялюш! — хваліцца Якалка. — Ад сонца вочы ахоўвае і ад іншых мяне адрознівае. Усе мяне па пяру ўбачаць, заўважаць, як спрытна я зямлю кідаю, як спорна плаціну ўкладваю.

А Ціхей Маўчанавіч моўчкі і спакойна на работу выйшаў. У рабочай кашулі са звычайнай маласільнай лапаткай. Корпаецца сабе ў зямлі і памоўчвае.

— Вось гэта чалавек! — кажуць старыя. — Сабою не абношваецца. Не тое, што той: я ды я.

Мінуў дзень, пайшоў другі. Якалка галасней за ўсіх. Песню заспяваў:

Я ўсё ўмею, усё магу
У патрэбе ўсім дапамагу...

Прыйшоў канец рабоце. Пачалі ацэньваць кожнага працу. Мералі, лічылі — самі сабе не паверылі. А калі народу аб'явілі — шум узняўся.

— Як гэта так? Якалка — найлепшы? За сямёх зрабіў? Немагчыма! Перамераць.

Добра. Перамералі. Усю ноч лічылі. А раніцой зноў здзівіліся. Дзівіся ці не дзівіся, а лік сваё паказвае. Аказваецца, што ўчора яму яшчэ не далічылі. За дзесяцёх з гакам работу зрабіў.

— Як жа ты так змог?

А ён ім:

— Я яшчэ і не так мог бы. У паўсілы працаваў. Ціхея шкадаваў. Вось пачнецe млын ставіць я тры вуглы пастаўлю пакуль трое адзін чацверты зробяць. Бо я майстар! Я па сем разоў адну работу не раблю...

І давай, і давай:

Я ўсё ўмею, усё магу
У патрэбе ўсім дапамагу.

Ну добра. Пачалі млын стаўляць. Зноў прыйшоў час работу падлічваць. Начальства прыехала. Усім сялом вуглы лічылі, падгонку бярвенняў ацэньвалі.

А Якалка ходзіць сабе, зубы скаліць ды падспеўвае:

Я ўсё ўмею, ўсё магу
У патрэбе ўсім дапамагу...

У сотню вачэй людзі памылкі шукаюць. І так і сяк хочуць крыкуна абсадзіць. Не выхо-

(Працяг на стар. 10)

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Ніл Гілевіч

ЗАБЛУДЗІЎСЯ ЗАЙКА

На палянцы ў лесе
Зайка забаўляўся:
Бегаў, колькі ўлезе,
У траве куляўся.
А як сонца села
І наўкол сцямнела,
Зайка спахапіўся,
Што дамоў спазніўся.

Кінуўся ён бегчы,
Ды ў ляснoй гушчэчы
Ад вялікай спешкі
Збіўся дзесь са сцежкі.
Плача зайка ў цемры —
Боязна малому:
— Як адсюль цяпер мне
Даскакаць дадому?

Раптам каля елкі
Светлячок маленькі
Запаліў ліхтарык:
— Не бядуй, таварыш!
Кроч за мной па сцежцы
Аж да хаты самай.
Так наш зайка ўрэшце
І сустрэўся з мамай.

(з Л. Мілевай)

РАЗМОВА ПРА СЛАНА

— Мама, колькі важыць слон,
Як зусім маленькі ён?

— Ды, напэўна б, сто кіло,
Каб узважылі, — было.

— А ў яго матулька ёсць?
А ў яе бывае злосць?

— Мама добрая ў слана,
Хоць і сварыцца яна.

— А калі і дзе ён спіць?
І ці просіць слонік піць?

— Спіць пад дрэўцам уначы.
Спі і ты, сынок,
Маўчы.

(з Ц. Агнелава)

МЯДЗВЕДЗЬ-ЛАСУН

Захварэў
Ласун-мядзведзь:
Лёг і стогне
Ледзьве-ледзь.

Захварэў таму,
Што мёду
З'еў за раз
Амаль калоду.

Доктар Вожык
Як агледзеў,
Насварыўся
На мядзведзя:

— Калі хочаш
Ведаць смак,
Дык не еш
Памногу так!

(з Г. Весялінава)

(Праця̆г са стар. 9)

ЗАМОК БЕЗ КЛЮЧА

дзіць. Бо народ праўду любіць. А праўда заўсёды праўдай і застаецца.

— Што рабіць? Як быць? Няўжо Якалку гонар аддаваць. Няўжо яму ўзнагароду? Ён жа Якалка. Гарластае кукарэкала.

Але што зробіш? Лікі сваё пакӑзваюць:

— Станавіся, Шуміла Гарлапанавіч Якалка, у першы рад. Табе найлепшую сякеру з залатым надпісам падносіць будуць...

Паднеслі сякеру. Павіншавалі. Найстарэйшы дзядуля пахвалы гаворыць. Словам душыцца, а гаворыць. Узвялічвае. Аддае Якалку гонар, а Ціхей Усмешка збоку стаіць. У цені. Жаласліва так усміхаецца, маўчыць. Нават за сэрца бярэ.

Адзін дзядуля заўважыў Усмешку і сказаў:

— Яго таксама павіншаваць трэба. Вельмі ж ён ціхі, скромны ды сімпатычны.

Тут другі дзядуля ўставіў:

— Ціхі то ён ціхі... Толькі з мілай усмешкі млын не паставіш, плаціны не загародзіш...

— Затое скромнасць свет упрыгожвае, — заспрачаўся трэці.

Тут і пачалося. Адны крычаць:

— Прыемная ўсмешка, а арэ яна неглыбока!

Другія ў адзін голас:

— Мала той значыць, каторы ўсё „ячыць“.

А трэція наперакор:

— Але ж ён праўду казаў. Па руках, па сваёй сіле замахваўся...

Так яны і па сённяшні дзень спрачаюцца — да нічога дайсці не могуць. Ад гэтага і казка без канца застаецца. І жыве яна, як птушка без крылаў, як ліхтар без агню, як замок без ключа. Можа вы нейкі ключык падбярэце — калі ласка, падбірайце. Вам і прапаную гэтую недаказаную дзедаву казку. Вам яе і даказваць па сваім разуменні. А я не магу. Няма калі. Другую казку час з печы вымаць. Ды вам з жару на стол падаваць. Ешце на здароўечка, пакуль гарачая. Наступная ўжо з канцом будзе.

Іван Аношкін

ДРУЖНАЯ СЯМЕЙКА

Паўліка пабудзіў гоман, які даносіўся ў расчыненую фортку. Хлопчык усхапіўся з ложка — і хуценька да акна. Ды гэта ж гракі прыляцелі! Занялі ўвесь гай каля вёскі. Гракі мітусіліся, шумна аглядалі сваё селішча. „Хутка ж і шпакі прыляцяць, а шпакоўні яшчэ не гатовы!“ — схамянуўся Паўлік.

І хутчэй пабег у школу. Па дарозе клікнуў дружбакоў. Дзядзька Даніла адчыніў ім школьную майстэрню. Хлопчыкі ўхапіліся за работу. Стругалі шалёўкі, збівалі дошчачкі. Зрабіць шпакоўню — не так проста. Трэба, каб вада не зацякла ў гняздо. Каб дзірка ў шпакоўню была самы раз. А перад лазам — ганачак: шпакам пасядзець. Зноў жа — калі кот надумае лапу ў чужы домік апусціць, ганачак будзе разбойніку перашкодай.

Дзве шпакоўні прынёс Паўлік дамоў. Адну прыладзіў на высокай ліпе, другую — над вільчыкам хаты. Прыладзіў так, каб у іх сонейка заглядала.

Шпакоўні ёсць, а шпакоў няма. Чаму яны так доўга не прылятаюць?

— Прыляцяць, — супакойвае Паўліка тата. — Ныблізкі свет — ажно ў Егіпце зімуюць.

Шпакі прыляцелі ноччу. Выбег раніцой Паўлік на двор, а яны ўжо свішчуць. Вераб'і натапырыліся, цырыкаюць. Мабыць, злуюць, што выгурылі іх са шпакоўняў.

— Шпакі прыляцелі! — загукаў узрушана Паўлік. Радаваўся і трывожыўся. — А чаму толькі двое?

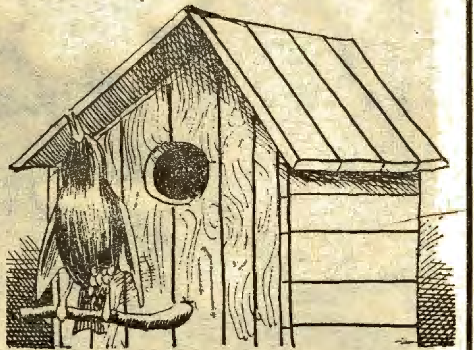
— Пакуль толькі гаспадары прыляцелі, — выйшаў у сад тата. — А шпачыхі яшчэ ў дарозе.

— У дарозе? — здзівіўся Паўлік. — Хіба гэта па-сяброўску — сваіх кідаць у дарозе?

— Такі ў шпакоў звычай... І ў салаўёў... І ў многіх іншых птушак.

— Пэўна, шпакі спяшаліся, каб лепшыя кватэры заняць! — здагадаўся Паўлік.

А неўзабаве прыляцелі і шпачыхі. У садзе ўвесь дзень звінелі песні.

Пішуць школьнікі

ЗАМОК БЕЗ КЛЮЧА

Піша Табе вучаніца шостага класа са школы ў Чаромсе Анэта Юзвовіч. Пасылаю Табе дзве казкі, якія расказвала мне бабуля.

ЗАЛАТОЕ ЯЕЧКА

Жылі дзед і баба, і была ў іх прыгожая курачка. Аднойчы курачка знясла залатое яечка. Дзед і баба не ведалі, што яно было залатое.

Дзед біў-біў, не пабіў. Баба біла-біла, не пабіла. А тут якраз выбегла мышка з куточка, махнула хвосцікам. Яечка і разбілася. Заплакалі дзед і баба. Падышла да іх курачка і кажа:

— Не плачце, я вам другое яечка знясу.

На другі дзень знясла курачка яечка, але яно не было ўжо залатое.

ДЗЕД І ЛІСА

Жылі сабе дзед і баба. Аднойчы дзед і кажа:

— Пячы, баба, пірагі, а я паеду за рыбай.

— Добра, — кажа баба.

Дзед паехаў за рыбай.

Ліса ўбачыла, як дзед вязе рыбу, легла на дарогу, як непрытомная. Убачыў дзед лісу і ўзяў яе на воз, дзе была рыба. Ліса пачала па дарозе ўсю рыбу выкідваць. Дзед не бачыў, што яна ззаду робіць.

Заехаў дзед дахаты і кажа бабе:

— Я табе, баба, рыбу прывёз і лісу нежывую.

— Добра, — кажа баба, — пойдзем пабачым.

Падышлі яны да воза, а там нічога няма.

— Дзе твая рыба і ліса? — пытаецца баба.

Дзед паглядзеў на пусты воз і падумаў сабе, што тая ліса напэўна з'ела ўсю рыбу. Абхітрыла яна дзеда.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Пішуць да Цябе вучні пятага і шостага класа Пачатковай школы ў Зубрах. З пятага класа беларускай мовы вучыцца дзве асобы, з шостага — тры, і з чацвертага класа — тры асобы. Нас вучыць настаўніца Ніна Буднік. На ўроках беларускай мовы мы развучваем вершы, песні, а таксама чытаем цікавыя апавяданні з кніжак і з „Зоркі“.

Мы чакаем вясны. Снег знікае, сонца грэе ўсё мацней. На палях зелянее азіміна. Гарцэры з нашай школы рыхтаваліся да павітання вясны. Мы хадзілі на рэчку, падпалілі Мажанну і ўкінулі яе ў ваду. У школу мы вярнуліся з гаікам-маікам.

Да пабачэння, „Зорка“! Далучаем сардэчныя пажаданні для рэдакцыі „Зоркі“.

Вучні V і VI класаў.
Школа ў Зубрах.

Вясёлы куточак

* * *

— Хлопчык, гэта твой мяч трапіў на наш падворак?

— А разбіў ён нешта ў вас?

— Не, нічога.

— Так, дык гэта мой мяч.

* * *

Малому Янку бабуля дала кубак вішань.

— Еш, — кажа яна, — а косткі складай у кучку.

Прыходзіць бабуля праз дзве гадзіны, а косткі валяюцца па ўсёй хаце.

— Ты чаму так насмеціў, я ж казала, каб косткі ў кучку складаў?!

— Я хацеў, бабуля, але нідзе кучкі не было.

* * *

— Мая жонка, — хваліцца мужчына, — ездзіць машынай, як маланка.

— Што, так хутка? — дзівіцца сябар.

— Не. Вельмі часта трапляе ў дрэва, — адказвае той.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР, 346360, Ростовская обл., пос. Зверево, ул. Казакова, 4/21. Дегтярев Роман. 13 год.

* * *

БССР, 220020, г. Мінск, вул. Радужная, дом 4, к. 1, кв. 336. Палонік Наталлі. Вучыцца ў сёмым класе, вывучае беларускую мову.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Пульного, 1б, кв. 4. Шмырёвой Лене. 14 год.

* * *

СССР, 346503, Ростовская обл., г. Шахты-3, ул. Баумана, 31, Неплюевой Люде. 6 клас.

* * *

БССР. 222395, Мінская вобл., Мядзельскі раён, п. Нарач, вул. Нарачанская, 2, кв. 22. Аксана Позняк. 7 клас.

* * *

БССР, 222395, Мінская вобл., Мядзельскі раён, п. Нарач, вул. Ленінская, 1, кв. 19. Купровіч Наташы, 8 клас

* * *

СССР, Архангельская обл., г. Новодвинск, ул. 3-я Пятилетка, д. 29а, кв. 70 Талецкой Тане. 7 клас.

* * *

СССР, 346360, Ростовская обл., п. Зверево 2, ул. Казакова 20/106. Лазуренко Андрею. 13 год.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 63, кв. 31. Інна Емяльянава. 7 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 17, кв. 10. Алёша Серышэў. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 37. Саша Выпражкін. 3 клас.

* * *

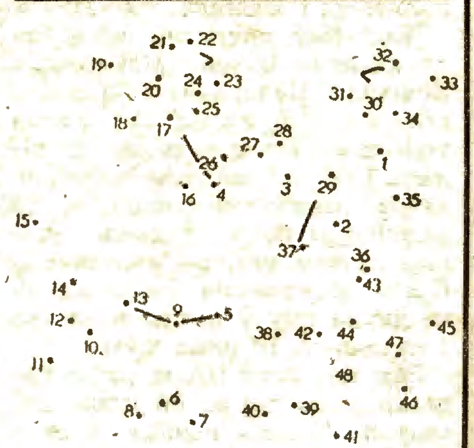
БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 5, кв. 3. Дзіма Чэменеў. 3 клас.

ЗАГАДКІ

1. Поўна бочка віна, нідзе дзірачкі няма.
2. Не яздок, а са шпорамі, не сторож, а ўсіх будзіць.
3. Надута, як мех, белая, як снег, лапатай ходзіць, рогам есць.
4. Лёг вусаты, а ўстаў гарбаты.
5. З людзьмі сябруе, хату вартуе, жыве пад ганкам, хвост абаранкам.
6. Па полі і лузе кодзіць у кажусе.
7. Не араты, не каваль, не плотнік, а першы на вёсцы работнік.
8. На двары стаіць гара: спераду рогі, ззаду мятла.
9. Улетку шэранькі, узімку беленькі, доўгія вушы мае, хутка ў лес уцякае.
10. Паўзун паўзе і іголкі вязе.

Адгадкі. 1. Яйка. 2. Певень. 3. Гусь. 4. Кот. 5. Сабака. 6. Авечка. 7. Конь. 8. Карова. 9. Заяц. 10. Вожык.

АДГАДАНКА

Спалучы кропачкі па чарзе ад 1 да 48. Што атрымалася?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка“.

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 15 IV — 8.10 Hist. kl. IV lic. 9.00 Wokół nas, kl. II—III. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT — wiad. 10.10 DT — Reforma gosp 10.25 „Pies Kantor w akcji" — serial krym 11.20 Domator. 12.00 Geogr. kl. VII. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VIII. 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Bjol. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Portret reżysera — W. J. Has. 18.30 Ściśle jawne — humor i pieniądze. 18.50 Dobranoc. 19.00 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sezon na bażanty" — pol. film fab. 21.45 Czas — mag. publ. 22.15 Pr muz. 22.40 DT. 23.00 Kinomania.

Sobota 16 IV — 7.25 TTR — s. IV Fiz. 7.55 TTR — s. IV Prod. rośl. 8.25 Tydzień na działce. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Drops. 10.30 DT. 10.40 Stare, nowe, najnowsze 11.40 Bellona — wojsk pi publ 12.10 Bariery. 12.40 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. 13.20 Na krawędzi słowa. 13.40 „Faszyzm i wojna" — „Niemcy Hitlera — wspólnota ludowa" — film dok. 14.30 Los. D. Lotka. 14.40 Antologia dramatu powszechnego: Aleksiej Kazancew — „Stary dom". 16.15 Reportaż z przyszłości. 16.40 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 17.15 Teleexpress. 17.30 Plebiscyt piosenki — Opole 88. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ci wspaniali mężczyźni w swych szalejących gruchotach" — film fab. 21.50 Tydzień w polityce 22.00 Tel. music-hall. 22.40 Tel. Przegląd Sportowy. 23.10 DT. 23.20 Nocny klub filmowy: „Austeria" — pol. film, fab.

Niedziela 17 IV — 7.10 Pr. dnia. 7.15 Alarm przeciwpoż. trwa. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek. 10.30 DT 10.35 „Osobliwości przyrody" — film dok. 11.05 Siedem anten. 11.35 Kraj za miastem. 12.00 Poranek symf. WOSPRiTV 13.00 Teatr Młodego Widza: Anna Frank — „Oficyna". 14.25 Koncert Życzeń. 15.10 W starym kinie: „Ordynat Michorowski" — pol. film fab. 16.15 Tel. film dok. — „Skarbnica Tatr i Podtatrza". 17.15 Teleexpress. 17.30 Studio Sport. 18.10 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Tysiącletnia pszczoła" — serial CSRS. 20.55 Sportowa Niedziela. 21.25 Siedem dni na świecie. 21.35 Pr. rozr. 23.10 DT.

Poniedziałek 18 IV — 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.20 Powt. przed maturą: Ściąga z matmy. 15.50 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Zwierzyniec. 16.50 „Zwierzaki, zwierzaki" (16) — serial USA. 17.15 Teleexpress. 17.30 Wysocki — film dok. radz. 18.35 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV na świecie Noël Howard — „Być gwiazdą" 21.20 Tel. film dok. „Czas próby". 22.10 Tel film dok. „Skazany" 22.40 DT. 23.05 J. niem.

Wtorek 19 IV — 8.10 Fiz. kl. VI. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT — wiad. 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Udane życie" (3) — serial austral. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie, kl. I—IV lic. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 15.50 Kim być — decyzje 15-latków. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg. 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Lex. 17.35 Człowiek dla człowieka — mag. PCK. 17.45 Szansa — pr. publ. 18.10 Tel. Informator Wydawniczy. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lex. 19.30 Dziennik. 20.00 „Udane życie" (3). 21.35 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.50 Tel. film dok. „Ballada o Hermanie Wisielcu". 22.10 Spory. 22.40 DT. 23.05 J. ang.

Środa 20 IV — 8.10 Religioznawstwo. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Szkoła dla rodziców. 10.20 „Ten piękny wiek dojrzały" — film fab. bułg. 11.35 Domator. 11.55 Antena. 12.00 J. pol. kl. VI. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Hist. 15 40 NURT. 16.10 Pr. dnia i DT 16.15 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Z Polski rodem. 18.20 Dawniej niż wczoraj — Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport — 1/2 Europejskich Pucharów w piłce nożnej. 21.55 Klub Międzynarodowy. 22.25 Ociosywanie mgły — spotkanie z Kazimierzem Koźniewskim. 22.40 DT. 23.05 J. ros.

Czwartek 21 IV — 8.10 Hist. kl. VI. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator dla dzieci. 10.20 „Dempsey i Makepeace na tropie" (9 — ost.) — serial ang. 11.10 Domator. 11.40 Kalendarz hist. 12.00 Biol. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. IV Mech. rol. 14.00 TTR — s. IV Prod. zwierz. 15.20 Powt. przed maturą: J. ang. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" (17) „Nerki" — serial franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Aptekarz z Chojny" — film dok. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dempsey i Makepeace na tropie". 20.55 Pegaz. 21.35 Zawsze po 21-szej. 22.10 Czym żyje świat. 22.40 DT. 23.05 J. franc.

КІНО

Bielsk Podl. Gonza wojownik — jap. 18. Magnat — pol. 19—20. Lampart — wł. 21—23. Pegy Sue wyszła za mąż — USA 24.

Czeremcha Ballada o Narayamie — jap. 20. Żyć i umrzeć w Los Angeles — USA 23—24.

Czyże Dobre oświetlenie — czes. 20—24.

Hajnówka Dawno temu w Ameryce — USA 18—21. Mewy — pol. 22—24.

Michałowo Powrót Jedi — USA 19—22.

Mielnik Idol — pol. 20—21. Rok niebezpiecznego życia — austr. 23—24.

Milejczyce Kronika wypadków — pol. Orzeł czy reszka — pol. 20—24.

Nurzec Nieśmiertelni — rum. Łuk Erosa — pol. 20—24.

Orla Wsi moja sielska anielska — czes. 20—24.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	**17**	**4**	**Роберта, Рудольфа**	**Іосіфа, Георгія**	4.34-18.38	4.33-20.31
панядзелак	18	5	Апалонія, Аліцыі	Фядоры, Платона	4.32-18.40	4.51-21.59
аўторак	19	6	Адольфа, Тымона	Мяфодзія, Платаніды	4.30-18.41	5.17-23.19
серада	20	7	Агнешкі, Чэслава	Георгія, Данілы	4.28-18.43	5.54-0.00
чацвер	21	8	Анзельма, Фелікса	Ірадзівона, Руфа	4.25-18.45	6.45-0.25
пятніца	22	9	Ляона, Лукаша	Вадзіма	4.23-18.47	7.49-1.14
субота	23	10	Ежы, Войцеха	Іаанны, Аляксандра	4.21-18.48	9.01-1.48

ГАДАВІНЫ

155 гадоў таму назад

21.4.1833 г. нар. Віктар Каліноўскі (пам. 6.11.1862 г.) — беларускі рэвалюцыянер, брат Кастуся Каліноўскага.

120 гадоў таму назад

20.4.1868 г. нар. дзеяч польскага рэвалюцыйнага руху Адольф Ежы Варскі (сапраўднае прозвішча Варшаўскі, пам. 21.8.1937 г.), удзельнічаў у стварэнні сацыял-дэмакратыі Каралеўства Польскага і Літвы, з Ю. Мархлеўскім выдаваў у Парыжы газету „Рабочая справа", адзін са стваральнікаў і кіраўнікоў Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі.

95 гадоў таму назад

19.4.1893 г. нар. беларускі драматург Васіль Гарбацэвіч, аўтар п'ес: „Вяселле" (1921), „Чырвоныя кветкі Беларусі" (1923), „Пад вішнёвымі садкамі" (1927) і інш.

85 гадоў таму назад

18.4.1903 г. нар. беларускі пісьменнік Платон Галавач (загінуў 29.10. 1937 г.), друкавацца пачаў у 1921 г., аповесць „Спалох на загонах" (1930), раман „Праз гады" (1934), апавяданні.

60 гадоў таму назад

17.4.1928 г. пачатак працэсу 133-х дзеячоў КПЗБ, КСМЗБ, беларускага культурна-асветнага руху ў Беластоцкім акруговым судзе, у выніку 102 падсудных прыгаварылі разам на 376 гадоў турмы, сярод іх былі В. Харужая, М. Арэхва, В. Карчэўская (родам з Агародніччаў пад Беластокам).

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1391. Ніна Сідарук (Гайнаўка) — 1200 зл.
1392. Соф'я Лемеш (Кашалі) — 500 зл.
1393. Людміла Нічыпарук (Орля) — 500 зл.
1394. Вольга Карпюк (Вулька-Выганоўская) — 500 зл.
1395. Галена Адзіевіч (Орля) — 500 зл.
1396. Яўгенія Хмялеўская (Орля) — 500 зл.
1397. Работнікі асветы гміны Орля — 12700 зл.
1398. Узносы эстраднага калектыву „Дубіны" з канцэртаў у Арэшкаве і Дубічах-Асочных — 14700 зл.
1399. Ірына Карпюк (Стары Корнін) — 500 зл.
1400. Вучні I кл. Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных — 1000 зл.
1401. Вучні VII кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 1400 зл.
1402. Вучні V кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 2200 зл.
1403. Вучні IV кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 1200 зл.
1404. Вучні II кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 1300 зл.
1405. Вучні III кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 2100 зл.
1406. Вучні VI кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 1400 зл.
1407. Вучні VIII кл. Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 2000 зл.
1408. Вучні кл. 0 Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 1200 зл.
1409. 5 працаўнікоў кухні Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 800 зл.
1410. 4 настаўнікі Пач. шк. у Дубічах-Царк. — 600 зл.
1411. Вінцук Мартынюк (Стары Корнін) — 500 зл.
1412. Анна Патэйчук (Гайнаўка) — 500 зл.
1413. Аліна Жукавіцкая (Бельск-Падл.) — 500 зл.
1414. Уладзіслаў Завадскі (Гайнаўка) — 500 зл.
1415. Анна Бобік (Ягаднікі) — 500 зл.
1416. Аліна Адамовіч (Гайнаўка) — 500 зл.
1417. Вера Баравік (Стары Корнін) — 500 зл.
1418. Вольга Абрамюк (Стары Корнін) — 500 зл.
1419. 56 вучняў Пач. шк. ў Старым Корніне — 5600 зл.
1420. ОСП у Клейніках — 4000 зл.
1421. Іван Шчапаноўскі (Орля) — 2400 зл.
1422. Ільля Кубаеўскі (Орля) — 300 зл.
1423. Міхал Клімюк (Нурэц-станцыя) — 1000 зл.
1424 35 працаўнікоў гміннага кааператыва „Сялянская самадапамога" ў Нурцы-станцыі — 4200 зл.
1425. Міхал Іванчук (Бельск-Падл.) — 500 зл.
1426. Уладзімір Палецкі (Міхалова) — 500 зл.
1427. Узносы сялян у Гайнаўскім кааператыўным банку (Аддзел у Чыжах) — 3500 зл.
1428. Іван Балтрамюк (Трывежа) — 1000 зл.
1429. Яўгеній Краўчук (Кленікі) — 200 зл.
1430. Міраслаў Навіцкі (Гайнаўка) — 2400 зл.
1431. Іван Кушчук (Гайнаўка) — 300 зл.
1432. Мікалай Пуц (Мілейчыцы) — 1000 зл.
1433. Вучні і настаўнікі Пачатковай школы ў Кляшчэлях — 12010 зл.

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Я. Целушэцкі пра „Хрысціны" ў Чыжах ● В. Рудчык пра „рэнтген" беластоцкай гаспадаркі ● М. Хмялеўскі пра беластоцкую канферэнцыю БГКТ ● А. Барскі аб незабыўным ● С. Яновіч пра пабыўку на Захадзе Польшчы, а М. Іваноў пра вроцлаўскую сустрэчу з ім ● Адгалоскі М. Панфілюка: Рудчык не арэ і не сее... ● Аня Аверчук пра гайнаўскіх алімпійцаў ● Р. Сасна пра царкву ў Рыбалах і наогул пра цэрквы на Беласточчыне ● Сардэчныя тайны ● „Зорка" ● Кухня ● Соннік ● Гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów.
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 567/88 r. Nakład 5.000 egz. E-3.

ЗА ГЭТА НЕ ПЕРАЖЫВАЙ

Жонка, зваленая грыпам у пасцель,
Просіць мужа: — Абяцай, што
як памру...
Мужу слухаць просьбу гэтую няўсцерп:
— Перастань! Во для цябе таблетку
тру!
Заўтра ўжо ты будзеш чуцца
здаравей...
Але ўпарта паўтарае жонка зноў:
— Пакляніся: калі я пайду навек...
— Дарагая, кінь! Не трэба марных
слоў!
— Не, ты выслухай наказ апошні мой:
Хай жанчына, што заменіць тут мяне,
Не адзене маёй транты ні адной, —
Ані плашч, ні паліто не апране!...
— Го! Па гэтым не баліць хай галава:
За цябе яна таўсцей разы ў два!

Ніл Гілевіч

НЯЧЫСТАЯ СІЛА

Сусед мой пра гарэлку гаварыў:
— Сядзіць нячыстая ў ёй сіла —
Гадзіну цэлую не хіліў,
Але яна мяне зваліла.

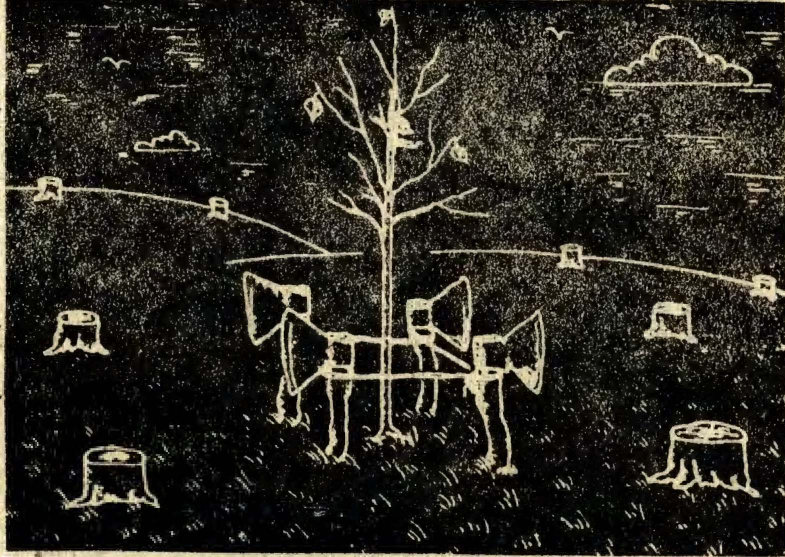
Ігнат Сабчук

Вужы: Як думаеце, колькі іх?

Адказ: 18 вужоў.

НІЎКА

ЁН І ЯНА

— Ты пра мяне марыў усё жыццё? — заглядае ў вочы каханаму дзяўчына.
— Вядома.
— І калі ў школу хадзіў?
— Кожны дзень.
— А раней?
— У дзетсадзе так, а пра яслі трэба ў мамы спытаць.

ДЗІЦЯЧАЯ РАДАСЦЬ

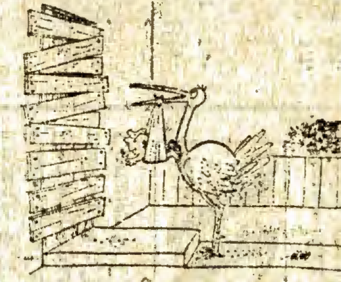
— Татка, ці праўда, што ты запісаўся ў пажарнікі?
— Праўда, мае дзіцятка.
— Ой, як я рад! Дык гэта ж цябе будуць хаваць з музыкай.

ШКОДНЫЯ СЛОВЫ

— Больш я ніколі да Кастуся ў госці не пайду. Ад яго слоў дасюль галава трашчыць.
— Цікава, што ж ён малоў?
— Раз за разам паўтараў: „Вып'ем яшчэ па адной!"

ДБАЙНЫ СЫН

— Ал-ло! Мама, гэта вы? Лякарства я вам яшчэ не купіў. Цёплыя тапкі, пра якія вы мне нагадвалі ў мінулы раз, яшчэ не знайшоў. Акуляры, як будзе час, абавязкова закажу. Пра лімоны — памятаю. Грэлку, як толькі купліо, адразу перадам цёткай Ірынай. Можа, яшчэ нешта трэба, не саромейся — кажыце.

— Нічога, нічога! Адчыняйце. Я ведаю, што вы там!

Ён ускапае любую гару, толькі намякні, што на тым месцы трэба выкапаць камусьці яму.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

На стадыёне ідзе чарговы розыгрыш футбольнай латарэі. Дыктар аб'яўляе:
— Пятро Бесталанька выйграў аўтамабіль „Жыгулі".
Хто крычыць, хто свішча, хто стогне. Праз хвіліну зноў лунае голас дыктара:
— Уношу папраўку: Пятро Бесталанька выйграў не аўтамабіль „Жыгулі", а веласіпед „Украіна".
На трыбунах зноў шум. А праз момант — голас дыктара:
— Выбачайце, таварышы балельшчыкі, Пятро Бесталанька не выйграў веласіпеда „Украіна", а ў яго яго проста ўкралі.
Стадыён аблегчана сціх.

*

Пажылы клерк звяртаецца да шэфа з просьбай даць яму адгул.
— Адгул! Чаму гэта, цікава?
— Бачыце, сэр, у мяне заўтра залатое вяселле, і я абяцаў жонцы...
— Дзеля ўсяго святога, Браун, ці не хочаце вы сказаць, што будзеце патрабаваць адгул кожныя пяцьдзесят год!

СВЯТКАВАЎ

Пан Задрыпкоўскі прыйшоў у міліцэйны ўчастак і заявіў, што пяць дзён назад прапала яго жонка.
— Чаму ж вы толькі цяпер аб гэтым заяўляеце? — пытаецца дзяжурны.
— Бо да гэтага часу святкаваў з такой нагоды.

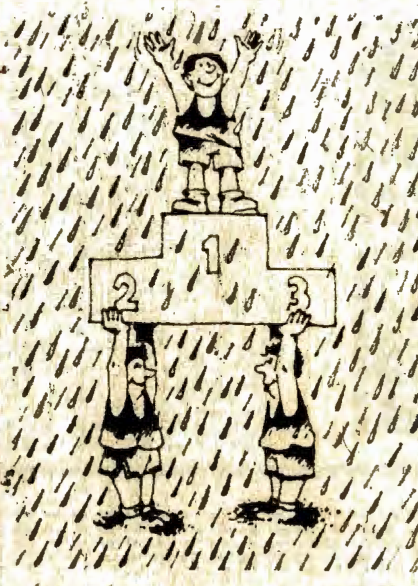
З „Весніка Задрыпоніі"

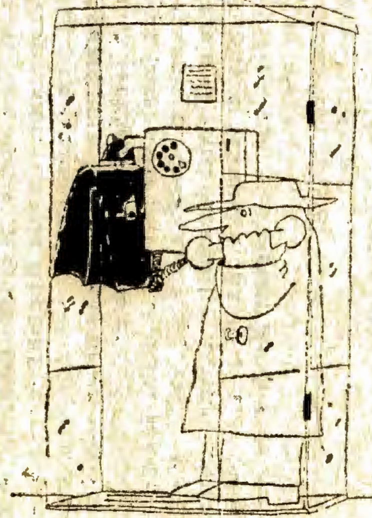
БАРАЦЬБА РАЗГОРТВАЕЦЦА

Пашыраецца рух „Цвярозасць — норма жыцця!" Пачынаючы ад студзеня бягучага года ў магазінах горада Ікаўка алкагольныя напіткі адпускаюцца пакупнікам толькі пры прад'яўленні членскага білета таварыства цвярозасці.

З ДУХАМ ЧАСУ

Цырульня „Люкс" ад новага месяца пераходзіць на самаабслугоўванне.

Рассеяны.

Курёзы

НА ЗАЙМІШЧЫ

Сябар мне расказаў. У іх у Сібіры на займішчы дзядуля-стараверр (пад семдзесят) аказаўся ўдаўцом і адзінокім. Але, як многія сібірскія дзядулі, да таго ж стараверы (а гэта значыць — не п'е і не курыць), быў яшчэ дужы. І вось — конь на чатырох нагах, і то спатыкаецца — у горадзе кінулася яму ў вока трыццацігадовая афіцыянтка з задрыпанага рэстаранчыка, маляваная, курыць, словам, палкам сучасная асоба, якая прайшла многія катлы і медныя трубы. І спадабалася так, што стары зусім страціў галаву. Ды і — адзінокі на сваім займішчы. Угаварыў ён красуню на лёгкі хлеб і павёз у сваю таежную хатку ў ролі жонкі. Нават тое, што курыць, не спыніла яго.

І вось карціна. Стары прачынаецца раніцай, з узыходам сонца, пачынае рухацца, варушыцца па гаспадарцы. Там вулей з пчоламі, там дровы, там у зямельцы пакалупацца: агародчык, конік. Па ваду схадзіць на ручай.

А былая афіцыянтка спіць сабе, не ведаючы клопатаў, адсыпаецца за ўвесь папярэдні недасып. Ды і прывыкла, пэўна, ноччу не спаць, а днём спаць — вобраз жыцця. Усё ж а гадзіне дзесятай сэрца старога не вытрымлівае, ён на дыбачках падыходзіць да спячай, кранае яе за плячо:
— Гражданочка, гражданочка... вставать бы пора...

У. Салаухін

Калі дурань паслужлівы, ён не такі ўжо дурань.